

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DOVOLÁNÍ V CIVILNÍM SOUDNÍM ŘÍZENÍ

Lucie Adamcová

Plzeň, 2013

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DOVOLÁNÍ V CIVILNÍM SOUDNÍM ŘÍZENÍ

Lucie Adamcová

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: JUDr. Miloslav Ungr,

katedra občanského práva,

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vytvořila zcela samostatně s využitím literatury a zdrojů informací vyjmenovaných v níže uvedeném seznamu.

V Plzni dne 20. června 2013

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce panu JUDr. Miloslavu Ungrovi za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a připomínky, kterými přispěl k vypracování diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Opravné systémy a opravné prostředky	4
1.1. Opravné řízení	4
1.2. Opravné systémy	5
1.3. Mimořádné opravné prostředky	7
1.3.1. Žaloba na obnovu řízení	8
1.3.2. Žaloba pro zmatečnost.....	10
2. Historický vývoj mimořádných opravných prostředků.....	13
2.1. Josefínský soudní řád	13
2.2. Civilní řád soudní	14
2.3. Vývoj po roce 1948	15
2.4. Novodobý vývoj dovolání	17
2.4.1. Zákon č. 519/1991 Sb.	18
2.4.2. Zákon č. 238/1995 Sb.	20
2.4.3. Zákon č. 30/2000 Sb.	21
3. Náležitosti dovolání a jeho podání.....	23
3.1. Náležitosti dovolání.....	23
3.2. Podání dovolání.....	25
3.2.1. Dovolací lhůta.....	25
3.2.2. Legitimace k podání dovolání	26
3.2.3. Zastoupení dovolatele	26
3.2.4. Soudní poplatky	28
4. Přípustnost dovolání a dovolací důvody	30
4.1. Přípustnost dovolání	30
4.2. Nepřípustnost dovolání.....	32
4.3. Dovolací důvody	33
5. Dovolací řízení	35
5.1. Úkony soudu prvního stupně.....	35
5.1.1. Odstranění vad.....	35
5.1.2. Postup soudu prvního stupně v dovolacím řízení	36
5.2. Nejvyšší soud	38
5.3. Řízení u dovolacího soudu	40
5.3.1. Přezkumná činnost dovolacího soudu	42

5.3.1.1. Kvantitativní rozsah přezkumné činnosti	42
5.3.1.2. Kvalitativní rozsah přezkumné činnosti	44
5.4. Rozhodnutí o dovolání	45
5.4.1. Rozhodnutí nemeritorní	45
5.4.2. Rozhodnutí meritorní	46
5.5. Náklady dovolacího řízení	47
6. Komparace předchozí a současné právní úpravy dovolání	49
6.1. Přípustnost a dovolací důvody dovolání	49
6.2. Kasační versus revizní princip	51
6.3. Dovolání a ústavní stížnost	53
6.4. Budoucí novela občanského soudního řádu	54
Závěr	56
Resumé	58
Seznam použitých pramenů	59

Úvod

Tématem mé diplomové práce je Dovolání v civilním soudním řízení. V práci se budu věnovat právní úpravě dovolání v českém civilním soudním řízení a jeho postavení v právním systému. Od 1. ledna 2013 nabyl účinnosti zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Touto novelou byla přijata i nová úprava občanskoprávního dovolání, které je jednou z posledních možností, jak se domoci svých práv. Jedná se o velmi aktuální téma. Cílem mé diplomové práce je zejména analyzovat nové aspekty dovolání. Účelem mé práce bude též zpracování řízení o dovolání a rozhodnutí o něm.

V úvodní kapitole se budu zabývat opravným řízením, jehož účelem je přezkum správnosti soudního rozhodnutí. Civilní soudní řízení je u nás řízením dvojinstančním, jímž může být rozhodnutí soudu prvního stupně přezkoumáno soudem druhého stupně, proto se v této části mé práce zaměřím na opravné systémy, které v právu existují a ovlivňují opravné řízení. V některých případech, které jsou stanoveny zákonem, lze napadnout rozhodnutí po nabytí právní moci. Učiní se tak prostřednictvím mimořádných opravných prostředků. Stručně bych ráda charakterizovala žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost.

Další část své práce věnuji historickému vývoji mimořádných opravných prostředků. Zmíním zde dva nejdůležitější řády týkající se vývoje opravných prostředků a celkově civilního procesu. Prvním z nich je Josefinský soudní řád, přijat v druhé polovině 18. století, který byl nahrazen roku 1898 rakouským civilním řádem soudním. Tento řád u nás platil až do roku 1950. Dále se v této části budu zabývat vývojem mimořádných opravných prostředků po roce 1948 a také novodobým vývojem dovolání v letech 1991 až 2000.

V jedné z kapitol této práce vymezím náležitosti dovolání a podmínky k podání dovolání. Náležitosti rozlišujeme obecné, které jsou společné pro všechny druhy podání k soudu a zvláštní, které dovolání musí obsahovat. Mezi podmínky, aby bylo dovolání úspěšně podáno, patří zákonná lhůta, ve které musí být dovolání podáno, může ho podat pouze ten účastník řízení, kterému nebylo rozhodnutím zcela vyhověno nebo mu byla rozhodnutím způsobena újma na jeho právech a důležitá je procesní podmínka povinného zastoupení dovolatele advokátem nebo notářem v dovolacím řízení.

Od 1. ledna 2013 je zcela nově upravena přípustnost dovolání a též dovolací důvody v občanském soudním řízení. Změna právní úpravy přípustnosti dovolání a dovolacích důvodů má především za cíl zmírnit stálé přetížení Nejvyššího soudu ohromným návalem podaných dovolání a usnadnit mu roli sjednotitele judikatury. Byly tak omezeny dovolací důvody, kdy z původních třech důvodů je zachován pouze jediný – nesprávné právní posouzení věci. Přípustnost dovolání je změněna takovým způsobem, aby se Nejvyšší soud zaměřil na potřebná témata, ve kterých je sjednocení judikatury důležité a nebude se muset zatěžovat vyřizováním věcí z právního hlediska jasných a judikatorně bezcenných.

Dovolací řízení se vede u Nejvyššího soudu, který o dovolání rozhoduje. Zde dochází k zásadnímu průlom, protože nová právní úprava rozhodnutí o dovolání je založena na revizním principu na rozdíl od dřívější úpravy postavené na kasačním principu. Některé potřebné úkony související se zahájeným řízením o dovolání provádí soud prvního stupně, u nějž se dovolání podává. Novela přináší další změny týkající se dovolacího řízení v civilních věcech. Jedná se např. o zavedení pořádkové lhůty, během které má Nejvyšší soud rozhodnout o přípustnosti dovolání, zavedení samosoudcovského rozhodování v jednoduchých záležitostech. Nově je možné odložit vedle vykonatelnosti rozhodnutí také právní moc napadeného rozhodnutí. V této kapitole se budu věnovat také kvantitativní a kvalitativní stránce přezkumné činnosti dovolacího soudu a jeho rozhodnutí o dovolání.

Mezi hlavní změny provedené novelou občanského soudního řádu patří zavedení revizního opravného systému v rámci dovolacího řízení. Nejvyšší soud může dovolání potvrdit, zrušit či nově změnit. Dřívější právní úprava byla založena na kasačním principu, který přezkoumával rozhodnutí po právní stránce a dovolací soud mohl rozhodnutí potvrdit nebo zrušit a vrátit k dalšímu řízení.

V poslední kapitole se pokusím srovnat současnou a předchozí právní úpravu dovolání v civilním soudním řízení a shrnout nejzásadnější změny tohoto institutu. Zaměřím se především na přípustnost dovolání a dovolací důvody, kasační a revizní opravný systém. Tyto změny mají za cíl zrychlení dovolacího řízení a snížení jeho nákladovosti. Věnovat se budu také nálezu Ústavního soudu ze dne 21. února 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, který zásadním způsobem zasáhl do koncepce přípustnosti dovolání. Porovnáám vztah dovolání s ústavní stížností.

Jelikož mým tématem je dovolání v civilním soudním řízení, považuji za vhodné se stručně zmínit o civilním procesu. Pojem proces pochází z latinského

termínu *processus*, kterým se rozumí určitý postup. Procesem v právní oblasti chápeme postup právních subjektů a civilní proces je jedním z druhů právního postupu, jedná se tedy o samostatné, zvláštní procesní odvětví.¹ Je jednou z forem soudního řízení, která se soustředí především na soudní ochranu vztahů soukromoprávní povahy. Dalšími formami soudního řízení jsou soudní řízení správní, trestní řízení a ústavní soudnictví. Civilní proces je vnitřně diferencován na jednotlivé druhy, které mají společný základ, ale však každý druh civilního procesu má svá zvláštní specifika. Mezi jednotlivé druhy patří řízení nalézací, které se dělí na řízení sporné a nesporné, dále řízení vykonávací (exekuční), řízení insolvenční, řízení zajišťovací a řízení rozhodčí, tzv. arbitrážní řízení. Právě probíhající rekodifikace soukromého práva se dotkne též civilního procesu, proto se ve své práci zmíním i o budoucí novele občanského soudního řádu.

---

¹ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 33

1. Opravné systémy a opravné prostředky

1.1. Opravné řízení

Nikdo není neomylný, tak i soudy mohou pochybit při své rozhodovací činnosti. Soudní řízení je lidskou činností a jako každá lidská činnost může být doprovázeno různými chybami. Naše právo proto připouští přezkoumání správnosti soudního rozhodnutí. Civilní soudní řízení je řízením dvojinstančním, kdy může být rozhodnutí soudu prvního stupně přezkoumáno soudem druhého stupně. Opravné řízení vylučuje mimosoudní přezkum a kontrolu soudní činnosti mimosoudně. Respektuje nezávislost soudu, která je zakotvena v čl. 81 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“). „Přezkoumání správnosti soudního rozhodnutí je v zájmu jak jednotlivců, tak i v zájmu veřejném, protože cílem soudního řízení je rozhodnutí věcně správné a spravedlivé.“² Účelem soudního řízení je poskytnutí ochrany subjektivním právům a oprávněným zájmům účastníků soudního řízení.

„Soudy se mohou v řízení dopustit chyb jednak v tom směru, že nesprávně nebo neúplně zjistí skutečnosti významné pro soudní rozhodnutí, nebo že na správně zjištěný skutečný stav věci aplikují nesprávný právní předpis, a navíc může řízení trpět takovými vadami, které měly nebo mohly mít vliv na správnost rozhodnutí ve věci samé.“³ Účastník řízení může subjektivně považovat soudní rozhodnutí za nesprávné, aniž by trpělo vadami uvedenými výše, a to zejména z důvodu, že pro něj vyznívá nepříznivě. Bývá proto pravidlem, že strana, která v soudním řízení neuspěla, považuje rozhodnutí soudu za nesprávné.⁴

Musíme odlišit od věcné nesprávnosti soudního rozhodnutí nesprávnosti, k nimž došlo v rozhodnutí jako projevu vůle, aniž by byl měněn obsah projevené vůle. Jedná se především o administrativní nesrovnalosti ve vyhotovení rozhodnutí (chyby v psaní, v počtech atd.). Jde o vady menšího charakteru a jejich

---

² WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 419

³ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces, vysokoškolská právnická učebnice*. Praha: Linde, 1997, s. 441

⁴ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 419

oprava je založena na jiném mechanismu, než jaký zákon stanoví pro případ věcné nesprávnosti soudního rozhodnutí,⁵ tedy vyloučení opravného řízení.

1.2. Opravné systémy

Právní teorie rozlišuje tři druhy opravných systémů – apelační, kasační a revizní. Opravné systémy upravuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „občanský soudní řád“). Tyto systémy se přirozeně liší. „Při rozlišování opravných systémů je rozhodující rozsah přezkumné činnosti opravného soudu (zda je oprávněn přezkoumávat skutkovou i právní stránku věci), stejně jako rozsah práv a povinností účastníka, který o přezkoumání rozhodnutí usiluje (zda jsou stanoveny zvláštní podmínky přípustnosti, zda je oprávněn přinášet v opravném řízení nové skutečnosti, nové důkazy, atp.) a také způsob rozhodování opravného soudu.“⁶

Prvním z opravných systémů je apelační systém. „Opravňuje účastníky řízení dožadovat se přezkoumání napadeného rozhodnutí soudem druhého stupně po stránce skutkové i právní. Soud druhého stupně (tzv. apelační soud) je oprávněn k novému projednání a rozhodnutí věci i na základě jím zjištěného skutkového stavu, jenž je dán mnohdy novými skutečnostmi a novými důkazy, případně novým hodnocením důkazů provedených soudem prvního stupně.“⁷ Tento systém umožňuje nejširší možný způsob přezkoumání napadeného rozhodnutí. Apelační soud je oprávněn provádět sám dokazování a není dána vázanost tím, co zjistil skutkově soud, který rozhodoval před ním. V rámci tohoto systému rozlišujeme úplný apelační systém a neúplný apelační systém.

Princip úplné apelace umožňuje uplatňovat skutečnosti, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, přihlížet k novým skutečnostem a důkazům.⁸ Mezi klady úplné apelace patří podle mého názoru především to, že apelační soud není vázán soudem nižšího stupně – přezkoumání rozhodnutí vydaného soudem prvního stupně se děje v mezích podaného odvolání, avšak soud druhého stupně není vázán skutkovým zjištěním soudu prvního stupně,

---

⁵ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 419

⁶ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 421

⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces, vysokoškolská právnická učebnice*. Praha: Linde, 1997, s. 442

⁸ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 264

odvolacím návrhem ani uplatněnými odvolacími důvody. Mezi zápory tohoto systému řadím hlavně možnost účastníka řízení ponechávat si v záloze některé důkazní návrhy a tím pádem prodlužovat řízení, nebo může účastník uplatnit důkazy až v odvolacím řízení. Celé je to v rozporu se zásadou hospodárnosti zakotvenou v čl. 38 odst. 2 ústavního zákona č. 2/1993 Sb. Listiny základních práv a svobod (dále jen LZPS), kdy má být ochrana poskytnuta rychle, účinně a bez zbytečných nákladů.

Od 1. ledna 2001 se upustilo od principu úplné apelace, který byl nahrazen principem neúplné apelace, kdy soud není oprávněn přihlížet k novým důkazům a skutečnostem až na taxativně uvedené výjimky v § 205a občanského soudního řádu. Na tomto principu je v našem právním řádu založeno odvolání.

Apelační systém opravňuje soudu druhého stupně rozhodnutí potvrdit, je-li rozhodnutí věcně správné. Pokud se rozhodnutí opírá o správný skutkový stav, ale po právní stránce je rozhodnutí nesprávné, anebo jestliže sám apelační soud doplňoval řízení a učinil jiné skutkové závěry, tak soud rozhodnutí změní. Třetí možný způsob rozhodnutí soudu je, že ho změní a vrátí k dalšímu doplnění. Stává se tak v případech, kdy je skutkový stav nedostatečně zjištěn.

Kasační systém se na rozdíl od apelačního týká pouze otázek právních, nikoli skutkových. Základem je kasační stížnost, jejímž obsahem je soud vyššího stupně (tzv. kasační soud) vázán. „V rámci opravného řízení může kasační soud zkoumat pouze porušení hmotného nebo procesního práva bez možnosti zkoumání skutkových okolností.“⁹ Kasační soud může rozhodnutí potvrdit, je-li rozhodnutí věcně správné nebo ho zruší a vrátí k dalšímu řízení. Tento systém nepřipouští změnit rozhodnutí jako u apelačního systému. Na tomto principu fungovalo do 31. prosince 2012 dovolací řízení.

Posledním z opravných systémů je systém revizní. „Je založen na tom, že odvolacímu soudu je umožněno přezkoumat napadené rozhodnutí jen po stránce právní, ovšem může svým rozhodnutím napadené rozhodnutí soudu prvního stupně i změnit a to za předpokladu, že tento soud správně zjistil skutkový stav, ale takto zjištěný skutkový stav nesprávně posoudil.“¹⁰ Umožňuje přezkoumání napadeného rozhodnutí pouze z hlediska hmotněprávních a procesněprávních vad, a to jen v mezích toho, co je vytýkáno. Tím se tento systém přibližuje kasačnímu

⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces, vysokoškolská právní učebnice*. Praha: Linde, 1997, s. 442

¹⁰ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 265

systému. Revizní soud rozhodnutí potvrdí, zruší či změní, ale pouze za předpokladu, že soud nižšího stupně správně zjistil skutkový stav, ale nesprávně právně posoudil.¹¹ Od 1. ledna 2013 se tento systém uplatňuje v dovolacím řízení.

1.3. Mimořádné opravné prostředky

Opravné prostředky jsou instituty procesního práva dávající účastníkům možnost iniciovat opravné řízení. Dělíme je na:

- řádný opravný prostředek – napadá rozhodnutí, které ještě nenabylo právní moci a má zásadně odkladný účinek na právní moc rozhodnutí; dle platného práva je řádným opravným prostředkem v občanskoprávním řízení odvolání;
- mimořádný opravný prostředek – napadá rozhodnutí, které již nabylo právní moci; řadíme sem žalobu na obnovu řízení, žalobu pro zmatečnost a dovolání.

Mimořádný opravný prostředek lze podat jen proti pravomocným soudním rozhodnutím. Je možno jich použít, pokud to zákon výslovně připouští. Rozlišujeme dva druhy:

- žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost
- dovolání (tím se budu podrobněji zabývat v dalších kapitolách)

Pokud účastník řízení podá proti rozhodnutí jak dovolání, tak žalobu na obnovu řízení i žalobu pro zmatečnost, má přednost vždy dovolání. Jestliže účastník řízení podá v téže věci žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost, tak se věc spojí, pouze za podmínky, že je příslušný k rozhodování o žalobách stejný soud.

Zvláštní vztah má dovolání a ústavní stížnost. Pokud dovolací soud připustil dovolání a dovolání bylo účastníkem řízení řádně podáno, avšak ještě o něm nebylo rozhodnuto, Ústavní soud odmítne ústavní stížnost jako nepřípustnou z důvodu nevyčerpání všech procesních prostředků k ochraně práv stěžovatele.¹²

U mimořádných opravných prostředků se promítá kolize dvou zájmů. Na straně jedné jde o udržení práv a povinností nabytých rozsudkem (usnesením) v právní moci a na straně druhé o správnost a spravedlivost výsledku řízení. Pokud by bylo vydáno nesprávné konečné rozhodnutí, jež by nebylo

¹¹ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 266

¹² Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 4. 1996, sp. zn. IV. ÚS 34/1996

přezkoumatelné, odporovalo by to ústavně zakotvenému principu v čl. 36 odst. 2 LZPS.

1.3.1. Žaloba na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení je mimořádným opravným prostředkem, kterým lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu první instance, pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, usnesení, kterým byl schválen smír, pravomocný platební rozkaz, pravomocný rozsudek pro zmeškání a pravomocný rozsudek pro uznání.¹³ „Je právním prostředkem, jehož pomocí lze dosáhnout nápravy ve věci, v níž nebyl skutkový stav v původním řízení zjištěn správně a úplně, čili jde o procesněprávní nástroj sloužící k nápravě vad skutkových.“¹⁴ Žalobou je možno napadnout jedině výrok nebo výrok a odůvodnění, nikoli však samostatné odůvodnění. Existují zákonem taxativně určené výjimky, kdy žalobu nelze použít. Která rozhodnutí nelze napadnout z důvodu zájmu na zachování právní jistoty?

- rozhodnutí o neexistenci manželství, o neplatnosti manželství, o rozvodu manželství (příp. registrované partnerství) – a to proto, že manželé již mohli uzavřít nové manželství, resp. partnerství;
- usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost;
- usnesení o nařízení předběžného opatření;
- rozhodnutí o nákladech řízení;
- rozhodnutí o lhůtě k plnění;
- rozhodnutí o předběžné vykonatelnosti.

U posledních třech uvedených výjimek, je možnost napadnout rozhodnutí jen s napadeným výrokem v meritu. Dále není přípustné se žalobou domáhat nápravy pochybení při právním posouzení věci nebo procesněprávních vad. K tomu slouží jiné opravné prostředky dle povahy namítaného pochybení v rozhodnutí, buď odvolání, dovolání či žaloba pro zmatečnost.¹⁵

Důvody na podání žaloby jsou obsaženy v § 228 občanského soudního řádu. První skupinou jsou skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které žalobce nemohl bez své viny použít v řízení před soudem první instance nebo před soudem

¹³ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 463

¹⁴ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 282

¹⁵ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1802

odvolacím, pokud mohou pro účastníka přivodit příznivější rozhodnutí ve věci a dále je možné podat žalobu, jestliže lze provést důkazy, které nebylo možno provést v původním řízení.¹⁶ Tím se rozumí, že v době původního řízení již skutečnosti existovaly, ale žalobce je nemohl použít, protože o nich nevěděl, resp. nebylo možno provést důkazy. Soud sám posoudí, zda je možné, aby o skutečnostech žalobce nevěděl, resp. zda důkazy opravdu nebylo možno provést.

Kdo je legitimován k podání žaloby na obnovu řízení? V první řadě jde o účastníka původního řízení nebo jeho právního nástupce z důvodu univerzální nebo singulární sukcese. Žalobu nemůže podat účastník, jemuž bylo napadeným rozhodnutím zcela vyhověno.¹⁷ Univerzální sukcesí se rozumí ztráta procesní způsobilosti účastníka dříve, než je řízení pravomocně ukončeno a pokud povaha věci umožňuje pokračovat v řízení, nastupuje procesní nástupce. Pokud v řízení nelze pokračovat, soud řízení zastaví. V tomto případě se nejprve zkoumá situace, zda ztráta procesní způsobilosti je povahou taková, že brání dalšímu pokračování v řízení, či v řízení pokračovat lze. Z judikatury vyplývá, že pokud původní účastník nemá žádného právního nástupce, který by převzal práva nebo povinnosti, o něž v řízení jde, soud řízení ve smyslu § 107 odst. 5 věty první občanského soudního řádu zastaví.¹⁸ Singulární sukcese je procesní nástupnictví, kdy do řízení nastoupí na místo původního účastníka nový nabyvatel práva či povinnosti, o nichž se v řízení jedná, a to na základě právní skutečnosti, s níž se spojuje přechod či převod práva nebo povinnosti. V praxi je však běžné, že v průběhu řízení může účastník převést pouze část svých práv či povinností. Typickým příkladem je smlouva uzavřená v souladu s § 524 a násl. občanského zákoníku, kdy žalobce postoupil pouze část své pohledávky, kterou v řízení vymáhá po žalovaném, tím pádem vedle dosavadního účastníka vstoupí do řízení nový účastník v rozsahu práv a povinností, ohledně nichž nastal převod nebo přechod.¹⁹ Vedlejší účastník může podat žalobu na obnovu řízení, pokud vstoupil do původního řízení, ne ale proti vůli hlavního účastníka, na jejíž je straně. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (dále jen „Úřad“) může podat

¹⁶ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 465

¹⁷ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1804

¹⁸ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. 22 Cdo 5308/2009

¹⁹ BĚLKOVÁ, Iva. K procesnímu nástupnictví při singulární sukcesí. *EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo*. [online]. 2007 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-procesnimu-nastupnictvi-pri-singularni-sukcesi-51696.html>

žalobu na obnovu řízení ve věcech, v nichž sám podal žalobu (srov. § 11 odst. 1 z. č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů), neboť je účastníkem řízení a je tedy legitimován k podání opravných prostředků.²⁰

Podání žaloby nemá suspenzivní ani devolutivní účinky, protože se neodkládá právní moc a vykonatelnost rozhodnutí a o žalobě rozhoduje soud první instance. Vykonatelnost může být odložena jen za podmínky, že soud pravděpodobně žalobě vyhoví. Musí být podána v subjektivní lhůtě 3 měsíců od doby, kdy se navrhovatel dozvěděl o důvodech obnovy nebo od doby, kdy mohl důvody uplatnit. Objektivní lhůta k podání žaloby jsou 3 roky počínající od právní moci napadeného rozhodnutí. Zmeškání lhůty nelze prominout.

„Občanský soudní řád neobsahuje žádnou zvláštní podrobnou úpravu řízení o obnově. Vychází z toho, že pro obnovený proces platí přiměřeně ustanovení o řízení v prvním stupni.“²¹ Řízení o žalobě na obnovu řízení má dvě stádia. Nejdříve soud rozhoduje, zda žalobu povolí. Pokud ano, tak na základě § 235g občanského soudního řádu se vykonatelnost napadeného rozhodnutí odkládá. Druhou fází je řízení po povolení obnovy, kdy bude věc znovu projednána a rozhodnuta. Proti rozhodnutí je přípustné odvolání, poněvadž jde o rozhodnutí soudu první instance.

1.3.2. Žaloba pro zmatečnost

Žaloba pro zmatečnost je dalším mimořádným opravným prostředkem, který slouží k odstranění pravomocného rozhodnutí, které bylo vydáno v řízení, které trpí vadami pro nedostatek procesních podmínek nebo jinými závažnými vadami.²² Jedná se především o závažné vady odporující zásadám civilního procesu. Žalobu pro zmatečnost pojí s žalobou na obnovu řízení řada společných ustanovení v občanském soudním řádu.²³ Oba dva druhy žaloby jsou upraveny v hlavě druhé, v § 228 až § 235i občanského soudního řádu. Pro obě žaloby platí, že jejich podání nemá devolutivní a suspenzivní účinek, mají stejnou délku

---

²⁰ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1830

²¹ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: nakladatelství Doplněk, 2003, s. 428

²² WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 468

²³ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: nakladatelství Doplněk, 2003, s. 430

promlčecí lhůty a jsou vyloučeny v případech rozhodnutí, které zmiňují výše u žaloby na obnovu řízení. Odlišnosti mezi žalobami nalezneme v samostatné úpravě týkající se přípustnosti, důvodů a legitimace podání žaloby pro zmatečnost.

Obecnou lhůtou pro podání žaloby je subjektivní lhůta 3 měsíce od doručení napadeného rozhodnutí. U této lhůty existují výluky, především co se týče počátku jejího běhu. V některých případech, zákonem stanovených, je subjektivní lhůta doplněna tříletou objektivní lhůtou počínající od právní moci napadeného rozhodnutí.²⁴

V § 229 občanského soudního řádu jsou taxativně uvedeny důvody, pro které lze podat tuto žalobu. Rozlišujeme základní důvody pro podání žaloby, které jsou obsaženy v § 229 odst. 1 občanského soudního řádu. Speciální důvody pro podání žaloby jsou obsaženy v § 229 odst. 2 až 4 občanského soudního řádu. Jedná se např. o překážku věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicate*), překážky zahájeného řízení (*litispendence*) a další. Po podání žaloby může být důvod měněn jen po dobu trvání lhůt k žalobě na základě ustanovení § 232 odst. 2 občanského soudního řádu. Soud tedy rozhoduje o žalobě z pohledu důvodu zmatečnosti, který byl uveden v žalobě nebo který byl dodatečně označen (vedle již uvedeného důvodu zmatečnosti nebo místo něho) v době, kdy ještě běžela lhůta k žalobě pro zmatečnost a nezabývá se důvody, které byly uplatněny později.²⁵

K podání žaloby je legitimován účastník původního řízení nebo jeho právní nástupce, vedlejší účastník se souhlasem hlavního účastníka, státní zastupitelství a Úřad. Státní zastupitelství může podat žalobu jen v případech, v nichž může vstoupit do řízení. Pokud státní zastupitelství nevstoupilo do řízení, může podat žalobu, dokud běží lhůta některému z účastníků a současně do řízení vstoupí. „Úřad může ve věcech, v nichž není přímo účastníkem řízení, podat žalobu pro zmatečnost nejen v případě, že za podmínek stanovených zákonem (§ 11 odst. 1 z. č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů, § 35a občanského soudního řádu) vstoupil do původního řízení; dokud některému z účastníků běží lhůta k žalobě, může žalobu podat, jestliže současně s ní vstoupí do řízení.“²⁶

²⁴ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: nakladatelství Doplněk, 2003, s. 433

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2013, sp. zn. 21 Cdo 4119/2011

²⁶ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1830

O žalobě rozhoduje soud prvního stupně. Soud je vázán rozsahem přezkumné činnosti uvedeným v žalobě – může se týkat jednoho či více výroků v rozhodnutí. Jestliže soud po podání žaloby pro zmatečnost neshledá žádné důvody pro její zamítnutí, tak nařídí jednání o žalobě, pokud je opodstatněná. Soud rozhodne buď zrušením rozhodnutí, zamítnutím žaloby či zastavením řízení. I zde je přípustné odvolání.

2. Historický vývoj mimořádných opravných prostředků

2.1. Josefský soudní řád

Druhá polovina 18. století, konkrétně rok 1781, je přelomovým obdobím vývoje civilního procesu. 1. května 1781 byl vydán Josefský soudní řád, který nahradil zásady procesního práva upravené v Obnoveném zřízení zemském z roku 1627 a k němu vydaných Deklaratorií a Pragmatik.²⁷ Civilní proces byl založen na zásadě písemnosti a tím tedy odstraněno obyčejové procesní právo v českých zemích. V této době se stává soudní organizace jednotnou, justice se začala oddělovat od správy a na soudce byl kladen požadavek právního vzdělání. Tento řád také znal již řádné a mimořádné opravné prostředky. Řádnými opravnými prostředky byly odvolání (apelace) proti rozsudkům soudu prvního stupně a řádná revize, která směřovala proti rozsudkům soudu druhého stupně, jestliže šlo o rozsudky rozdílné.²⁸ „Oba opravné prostředky měly účinky suspenzivní a devolutivní. Platil tu však zákaz novot a zákaz reformace in peius.“²⁹ Zásadou zákazu novot se rozumí, že před odvolacím řízením nebylo možné přihlídnout k novým skutečnostem a důkazům. Zásada reformace in peius nepřipouští změny k horšímu, tedy rozhodnutím odvolacího soudu nelze změnit postavení odvolatele, jež vyplývalo z původního rozhodnutí. Odvolacími soudy, které rozhodovaly o řádných a mimořádných opravných prostředcích, byly soudy apelační a pokud se rozsudky obou stupňů lišily, bylo možné podat ještě odvolání k Nejvyššímu soudnímu úřadu ve Vídni s kasační pravomocí.³⁰

Co se týká dovolání v této době, nejednalo se o mimořádný opravný prostředek. Za doby Josefa II. se jednalo o třístupňové řízení v civilních sporech. Dovolání bylo opravným prostředkem proti rozsudkům, kterými byly rozsudky soudu prvního stupně změněny, nikoli proti těm, kterými byly rozsudky potvrzeny. Tzv. mimořádné dovolání připustil dvorský dekret z 15. února 1783

²⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Úvod do civilního řízení*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005, s. 43

²⁸ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 443

²⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces, vysokoškolská právní učebnice*. Praha: Linde, 1997, s. 443

³⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Úvod do civilního řízení*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005, s. 42

č. 2593 Sb. z. s. proti potvrzujícím rozsudkům odvolacího soudu.³¹ „Mimořádnost tohoto dovolání záležela v tom, že bylo přípustné jen z určitých důvodů (pro zmatečnost nebo zřejmou nespravedlnost), a to jen ve sporech, v nichž hodnota předmětu sporu převyšovala určitou mezi (500 zlatých r. č.).“³²

Josefínský soudní řád platil do roku 1898, kdy nabyt účinnosti nový rakouský civilní řád soudní.

2.2. Civilní řád soudní

Od 1. ledna 1898 začal být účinný v českých a ostatních rakouských zemích z. č. 112/1895 ř. z. o příčině zavedení zákona o soudním řízení v občanských právních rozepřích a z. č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní). Civilní řád soudní byl založen na zásadě ústnosti a veřejnosti. Jedná se o Kleinovu procesní reformu. Reforma je pojmenována po Franzu Kleinovi, který vypracovával návrh civilního řádu soudního. Po vzniku samostatné Československé republiky bylo civilní sporné řízení v Čechách a na Moravě až do 31. prosince 1950 upraveno tímto zákonem. Tím pádem vznikl právní dualismus, jelikož na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platilo právo uherské. Tento právní dualismus trval po celou dobu existence předválečného Československa.

V tomto zákonu nalezneme již právní úpravu žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost, a to v § 529 – § 547 civilního řádu soudního. Žalobou pro zmatečnost mohlo být napadeno pravomocné rozhodnutí z důvodu formálních vad.³³ Žalobou o obnovu řízení mohl být napaden rozsudek, ale i nepravomocný, pro nedostatky skutkové povahy.³⁴

U řádných opravných prostředků civilní řád soudní rozlišuje skutečnost, zda směřovaly proti rozsudku nebo usnesení. „Byl-li opravný prostředek namířen proti rozsudku soudu prvního stupně, nazýval se odvolání, byl-li však opravný prostředek namířen proti rozsudku soudu odvolacího, nazýval se dovolání.“³⁵ Rekurs (resp. dovolací rekurs) byl opravným prostředkem proti usnesení soudu

³¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 6-7, s. 26

³² SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 6-7, s. 26

³³ Srov. § 529 civilního řádu soudního

³⁴ Srov. § 530 civilního řádu soudního

³⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces, vysokoškolská právnická učebnice*. Praha: Linde, 1997, s. 443

prvního stupně (resp. odvolacího soudu). Civilní řád soudní rozlišoval čtyři druhy řádných opravných prostředků na rozdíl od současné právní úpravy civilního soudního řízení, který zná pouze jediný řádný opravný prostředek, a to odvolání.

Dovolání bylo přípustné v širokém rozsahu, vyloučeno bylo jen ve věcech nepatrných. Postupně bylo dovolání omezováno proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu a to tak, že nebylo přípustné ve sporu, jehož předmětem byla peněžitá hodnota, která nepřevyšovala 2000 Kč, později 7000 Kč a dále ve sporu, ve kterém šlo o výměru výživného ze zákona.³⁶

Dovolání bylo přípustné pouze ze čtyř důvodů:

- rozsudek odvolacího soudu byl zmatečný pro některou z vad vypočtených v § 477 civilního řádu soudního;
- odvolací řízení trpělo vadou, která byla způsobila zabránit úplnému vysvětlení a důkladnému posouzení rozepře;
- rozsudek odvolacího soudu byl v podstatné části za základ položek skutkový předpoklad, který byl v rozporu s procesními předpisy první i druhé instance;
- rozsudek odvolacího soudu spočíval na nesprávném posouzení věci.³⁷

O opravných prostředcích rozhodovaly vrchní zemské soudy a Nejvyšší soud. Dovolání v této době bylo řádným opravným prostředkem oproti současné právní úpravě dovolání, které je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek.

2.3. Vývoj po roce 1948

K velkému zvratu ohledně mimořádných opravných prostředků a celkově i opravného řízení došlo po únorovém převratu roku 1948. Jediným mimořádným prostředkem, který byl přejet i novým z. č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), byla žaloba na obnovu řízení. První zásadní změnou byla nová organizace soudnictví, kdy byl třístupňový systém nahrazen dvoustupňovým, a to z. č. 19/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, který nabyl účinnosti 1. února 1949. Soudní soustava byla zjednodušena tak, že většina rozhodčích soudů a všechny zvláštní soudy byly zrušeny. Soudem prvního stupně byl okresní soud, jen výjimečně krajský soud. Odvolacím soudem byl ve většině

---

³⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 6-7, s. 26

³⁷ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1864

případů krajský soud, popřípadě Nejvyšší soud, pokud rozhodoval v prvním stupni krajský soud.³⁸

Tento zákon dovolání zrušil a tím dovolání až do roku 1991 zmizelo z našeho právního řádu. Byl zaveden nový institut, a to stížnost pro zachování zákona. Jednalo se o mimořádný opravný prostředek směřující k Nejvyššímu soudu. Stížnost byl oprávněn podat pouze generální prokurátor, jestliže se domníval, že pravomocným rozhodnutím byl porušen zákon.³⁹ Žádný z účastníků řízení nebyl oprávněn k podání stížnosti.

Nový občanský soudní řád nabyt účinnosti 1. ledna 1951 a byl vydán pod vlivem sovětského procesního práva.⁴⁰ Tento zákon přebral právní úpravu stížnosti pro zachování zákona, nyní znám jako stížnost pro porušení zákona. Dalším mimořádným opravným prostředkem byla obnova řízení.

Občanský soudní řád z roku 1950 nebyl dlouho v platnosti oproti civilnímu řádu soudnímu. Byl nahrazen z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád s účinností od 1. dubna 1964. Řádným opravným prostředkem zůstalo odvolání a z předchozího občanského soudního řádu převzal mimořádné opravné prostředky – obnovu řízení a stížnost pro porušení zákona. Tento občanský soudní řád stál na filozofii jednotného řízení, nebylo podstatné, zda se jednalo o spor mezi stranami či o spor jiné povahy. Všem řízením vévodí princip materiální pravdy. V každém řízení se zjišťuje skutečný stav věci, soud by se měl pokoušet přijít věci na kloub a zjistit tak skutečný stav.

Nyní bych se ráda zaměřila na stížnost pro porušení zákona. Stížnost byla přípustná proti každému pravomocnému rozhodnutí soudu a státního notářství, s výjimkou rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR.⁴¹ Byla tedy přípustná jak proti rozsudku, tak usnesení. Důvodem jejího podání bylo především porušení zákona v řízení či při rozhodování. Dalším důvodem jejího podání byly vady řízení, ale jen takové, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí nebo bylo-li rozhodnuto o věci, která nepatřila do pravomoci československých soudů.⁴²

---

³⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces, vysokoškolská právní učebnice*. Praha: Linde, 1997, s. 443

³⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces, vysokoškolská právní učebnice*. Praha: Linde, 1997, s. 443

⁴⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Úvod do civilního řízení*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005, s. 48

⁴¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces, vysokoškolská právní učebnice*. Praha: Linde, 1997, s. 444

⁴² SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 6-7, s. 27

Stížností nebylo možné napadnout rozhodnutí týkající se rozvodu manželství, neplatnosti nebo neexistence manželství.

Okruh osob, možných podat stížnost, byl i v této době omezen. Na rozdíl od předchozího občanského soudního řádu, kdy mohl podat stížnost pouze generální prokurátor, se okruh subjektů příslušných k podání stížnosti postupně rozšiřoval. Vedle prokurátora to mohl být předseda Nejvyššího soudu. Později byl oprávněn podat stížnost i ministr spravedlnosti. Stále platilo, že účastník řízení nemohl podat stížnost, mohl pouze upozornit oprávněné osoby k podání stížnosti, ale ty nemusely z tohoto upozornění vyvodit patřičné závěry.

Stížnost pro porušení zákona v našem právním řádu zmizela po polistopadových změnách, kdy došlo k demokratizaci civilního řízení. Byla nahrazena mimořádným opravným prostředkem dovoláním.

2.4. Novodobý vývoj dovolání

Stížnosti pro porušení zákona byly vytýkány především dva nedostatky. Prvním hlavním nedostatkem byl fakt, že její podání nebylo v rukou účastníků řízení, ale pouze v rukou generálního prokurátora a ministra spravedlnosti. Druhým důvodem byla příliš dlouhá lhůta k jejímu podání, která činila 3 roky od nabytí právní moci rozhodnutí. Během této lhůty mohlo dojít kdykoli k narušení právní jistoty, která by měla být pravomocným rozhodnutím zajištěna. Jedná se o nedemokratické rysy československé socialistické republiky. Tyto rysy byly hlavním východiskem úvah o principech, na kterých mělo být dovolání vybudováno v demokratickém státě.

Z historického hlediska novodobého vývoje dovolání můžeme rozlišovat čtyři základní období:

- leden 1992 až 31. prosince 1995;
- leden 1996 až 31. prosinec 2000;
- leden 2001 až 31. prosinec 2012;
- leden 2013 – dosud.

V každém období byla přijata zásadní novela týkající se dovolání. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, kterým lze napadnout rozhodnutí odvolacího soudu, které již nabylo právní moci. „Dovolání tak představuje možný průlom do právní moci, průlom do jistoty v právních vztazích, kterou pravomocné rozhodnutí nastolilo. Vzhledem k těmto závažným důsledkům je dovolání

připuštěno pouze v zákonem taxativně stanovených případech, kde převažuje zájem na přezkoumání rozhodnutí nad stabilitou právních vztahů nastolenou napadaným rozhodnutím, a to vzhledem k závažným pochybnostem o jeho správnosti.⁴³ Níže se věnuji prvním třem zásadním novelám týkající se dovolání. Novele občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony (dále jen „novela“) se budu věnovat v následujících kapitolách.

Po roce 1989 vstoupily do civilního procesu otázky obchodního práva, které se před tím v soudním řízení vůbec neřešily. Tyto otázky byly řešeny státní hospodářskou arbitráží. Idea jednotného řízení se ukázala být nereálná a postupně se občanský soudní řád vracel a dodnes se vrací k diferenciaci sporů, nutně je proces jiný tam, kde stojí dvě strany ve sporu. Do sporného řízení vstoupily různé instituty jako rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání, koncentrace řízení.

2.4.1. Zákon č. 519/1991 Sb.

„Institut dovolání byl do občanského soudního řádu vtělen novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 519/1991 Sb., s účinností od 1. ledna 1992.“⁴⁴ Nahradil tak mimořádný opravný prostředek stížnost pro porušení zákona, avšak ještě mohla být stížnost podána generálním prokurátorem ve lhůtě do 31. prosince 1994.⁴⁵ Tato novela přinesla spoustu změn ve věcech opravných prostředků a měla za úkol odstranit nedemokratické prvky obsažené v dosavadním občanském soudním řádu. Odvolání se stalo jediným řádným opravným prostředkem. Mimořádnými opravnými prostředky se staly dovolání a obnova řízení. Byla omezena přípustnost obnovy řízení. Přípustnost obnovy se týkala situace, kdy bylo možné očekávat příznivější rozhodnutí než původní z důvodu, že účastník řízení nemohl bez své viny použít určité skutečnosti, důkazy nebo rozhodnutí v původním řízení a druhá možnost přípustnosti obnovy řízení, byla tam, kde bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka

---

⁴³ MELICHAROVÁ, Dita. Dovolání - vývoj právní úpravy a návrhy de lege ferenda. KNOLL, Vilém a Václav BEDNÁŘ. *Naděje právní vědy*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 347

⁴⁴ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 450

⁴⁵ Srov. čl. III Přejícná a závěrečná ustanovení bod 1i) z. č. 519/1991 Sb.

řízení v důsledku trestného činu soudce.⁴⁶ Žaloba pro zmatečnost v této době ještě neexistovala.

Jedna ze základních otázek při novelizaci občanského soudního řádu a vtělení dovolání do našeho právního řádu, kterou se zákonodárci zabývali, byla, zda bude dovolání koncipováno jako řádný opravný prostředek nebo jako mimořádný opravný prostředek byla. Řešilo se tedy, jestli bude soudní soustava třístupňová nebo dvoustupňová. Uspěla koncepce dovolání, která ho budovala jako mimořádný opravný prostředek proti pravomocnému rozhodnutí soudu druhého stupně.⁴⁷ Dále zákonodárci museli stanovit, proti kterým rozhodnutím odvolacího soudu bude možné podat dovolání. Mohl být napaden pravomocný rozsudek, tak i usnesení.

Dovolání se od stížnosti pro porušení zákona lišilo především tím, že účastník řízení byl oprávněn k podání dovolání a záleželo pouze na jeho vůli, zda tak učiní. Zkrátila se i lhůta k podání mimořádného opravného prostředku, a to na 1 měsíc od právní moci napadeného rozhodnutí.

Dovolací důvody směřovaly nejen k nápravě právních vad, ale také k nápravě tzv. zmatečných vad řízení, jelikož žaloba pro zmatečnost nebyla ještě v našem právním řádu zakotvena. Přípustnost dovolání byla dána na základě zásady diformity, kdy rozhodnutí odvolacího soudu je odlišné od rozhodnutí soudu prvního stupně. Dovolání bylo též přístupné, pokud odvolací soud vyslovil ve svém potvrzujícím rozsudku přípustnost dovolání, jelikož se jedná o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu.⁴⁸ Naše právní úprava neznala pojem „po právní stránce zásadní význam.“ Tento pojem byl objasněn až v usnesení Ústavního soudu, které uvádí, že je na odvolacím soudu, zda se jedná o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu na základě vlastního uvážení a zda dovolání připustí či ne.⁴⁹ O dovolání rozhodovaly dva dovolací soudy. Proti rozhodnutím krajských soudů jako odvolacích soudů rozhodoval Vrchní soud

---

⁴⁶ BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. Praha: C.H.Beck, 1994, s. 14

⁴⁷ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1863

⁴⁸ MELICHAROVÁ, Dita. Dovolání - vývoj právní úpravy a návrhy de lege ferenda. KNOLL, Vilém a Václav BEDNÁŘ. *Naděje právní vědy*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 349

⁴⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. února 1995, sp.zn. III ÚS 116/1994

v Praze.⁵⁰ Tehdy existoval pouze tento vrchní soud. O dovoláních proti rozhodnutím vrchního soudu jako soudu odvolacího rozhodoval Nejvyšší soud.⁵¹

2.4.2. Zákon č. 238/1995 Sb.

Tato novela přináší spoustu změn v soustavě soudů České republiky. Dochází k promítnutí apelačního a kasačního principu v soudním rozhodnutí.⁵² Došlo k oddělení působnosti apelační a kasační na jednotlivých člancích naší soudní soustavy, tedy vrchní soud jako odvolací instance a Nejvyšší soud jako zrušovací instance. Před přijetím novely rozhodoval o dovolání nejvyšší soud i vrchní soud. Dovolacím soudem se od 1. ledna stal výlučně Nejvyšší soud. Cílem této změny bylo hlavně sjednocení soudní judikatury.

Podstatnou změnou této novely bylo označení bagatelních sporů na základě stanovení peněžité hodnoty, a to 50 000 Kč v obchodních věcech a 20 000 Kč v ostatních. V bagatelních sporech nebylo dovolání přípustné. Dále nebylo přípustné proti rozsudkům týkající se manželství. V dovolacím řízení se zpravidla rozhodovalo bez nařízení jednání na rozdíl od předešlé novely. Účelem bylo zrychlení řízení. Dále se zde uplatňovaly zásady písemnosti a neveřejnosti. „Odklon od zásady veřejnosti byl zdůvodněn autory tím, že těžiště práce odvolacího soudu spočívá ve studiu spisového materiálu a v přezkoumávání správnosti právních závěrů odvolacího soudu, zatímco skutkové zjišťování, k němuž je jednání nezbytné, dovolací soud zpravidla neprovádí.“⁵³

V této době ještě nebyla zakotvena v našem právním řádu žaloba pro zmatečnost, proto byly zmateční vady důvodem k podání žaloby pro obnovu řízení nebo dovolání, ale tato právní úprava se v naší praxi neosvědčila. „Účelem dovolání je přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska správnosti jeho právních, popřípadě i skutkových, závěrů především pro účely sjednocování rozhodovací praxe soudů; ke zrušování rozhodnutí z důvodů zmatečnosti není - zejména vzhledem k tomu, že o dovoláních rozhoduje Nejvyšší soud – vhodným

---

⁵⁰ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1865

⁵¹ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1866

⁵² FALDYNA, František. *Občanský soudní řád: úplné znění, včetně úvodního komentáře k poslední zásadní novele – zákonu č. 238/1995 Sb.* Ostrava: MONTANEX - PROSPEKTRUM, 1996, s. 5

⁵³ MELICHAROVÁ, Dita. Dovolání - vývoj právní úpravy a návrhy de lege ferenda. KNOLL, Vilém a Václav BEDNÁŘ. *Naděje právní vědy*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 352

nástrojem, neboť často předpokládá provedení dokazování, které není účelné a ani často možné u Nejvyššího soudu provádět, a představuje bezdůvodné zatížení rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu.⁵⁴ Proto také zákonodárci usilovali o navrácení žaloby pro zmatečnost do našeho právního řádu.

2.4.3. Zákon č. 30/2000 Sb.

Tento zákon byl inspirován civilním řádem soudním platným do roku 1950. Do účinnosti této novely v sobě dovolání zahrnovalo i žalobu pro zmatečnost. Novelou občanského soudního řádu provedenou z. č. 30/2000 Sb. s účinností od 1. ledna 2001 byla do českého právního řádu zavedena žaloba pro zmatečnost jako mimořádný opravný prostředek.⁵⁵ Od této doby nalezneme společnou právní úpravu žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost, např. řízení o žalobách je upraveno společně. Odlišují se především v přípustnosti. Tato novela je rekodifikací civilního procesu, poněvadž přináší zcela nové instituty a jiné zásadně mění.⁵⁶

Hlavním cílem přijetí novely bylo odstranění zbytečných průtahů v činnosti soudů, vyhovění čl. 38 odst. 2 LZPS, pokud se jedná o rozhodování soudů v přiměřené lhůtě na základě zrušení § 243c odst. 2 občanského soudního řádu nálezem Ústavního soudu.⁵⁷ Dále to byla snaha, aby rozhodování Nejvyššího soudu bylo základem pro sjednocování judikatury.

Zásadních změn se dočkalo i dovolání. Lhůta k podání dovolání činí 2 měsíce počínající od doručení rozhodnutí odvolacího soudu, nikoli 1 měsíc počínající od právní moci napadeného rozhodnutí. Mění se podmínky přípustnosti dovolání, protože zavedením žaloby pro zmatečnost do našeho právního řádu se dosavadní důvody přípustnosti dovolání stávají důvody žaloby.⁵⁸ Přípustnost dovolání bylo založeno na diformitě rozhodnutí odvolacího soudu s rozhodnutím soudu prvního stupně a dále bylo přípustné na základě posouzení odvolacího soudu, že napadené rozhodnutí má ve věci po právní stránce zásadní význam. Mezi další novinky této novely patří povinnost odvolacího soudu poučit účastníky v rozhodnutí o tom, zda

⁵⁴ BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád?. *Právní rozhledy*. 1999, č. 3, s. 112

⁵⁵ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1801

⁵⁶ MACKOVÁ, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2000, č. 8, s. 24

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 1/03

⁵⁸ MACKOVÁ, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2000, č. 8, s. 35

je dovolání proti tomuto rozhodnutí přípustné, dále jaká je dovolací lhůta a u jakého soudu se dovolání podává.⁵⁹

Co se týká rozhodování o dovolání, v této době bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu založeno na kasačním principu, může dovolání zamítnout nebo napadené rozhodnutí zrušit a vrátit věc k dalšímu řízení, nemůže však sám rozhodnout o věci samé.

---

⁵⁹ MELICHAROVÁ, Dita. Dovolání - vývoj právní úpravy a návrhy de lege ferenda. KNOLL, Vilém a Václav BEDNÁŘ. *Naděje právní vědy*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 353

3. Náležitosti dovolání a jeho podání

Dovolání je mimořádným opravným prostředek v civilním právu proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu. Odvolacími soudy se rozumí krajské (Městský soud v Praze) nebo vrchní soudy, pokud rozhodují jako soudy druhého stupně o odvolání. O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud. Úpravu dovolání nalezneme v části čtvrté Opravné prostředky, v hlavě III. v § 236 - § 243g občanského soudního řádu. Novela občanského soudního řádu přesně stanovuje, kdy je možné podat dovolání a kdy nikoli.

3.1. Náležitosti dovolání

Dovolání musí obsahovat určité náležitosti jako každé jiné podání určené civilnímu soudu. Rozlišujeme náležitosti obecné a zvláštní. § 42 odst. 4 občanského soudního řádu obsahuje obecné náležitosti každého podání, které tedy musí obsahovat i dovolání. Mezi tyto náležitosti patří:

- kterému soudu je podání určeno;
- kdo je činí;
- které věci se týká a co sleduje;
- podání musí být podepsáno a datováno.

Zvláštní náležitosti jsou upraveny v § 241a odst. 2 občanského soudního řádu. V dovolání musí být uvedeno:

- proti kterému rozhodnutí směřuje;
- v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá;
- vymezení důvodu podání;
- v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání;
- dovolací návrh.

Dovoláním se napadá rozhodnutí odvolacího soudu, jak rozsudek, tak též usnesení. Dovolatel jej musí přesně označit takovým způsobem, aby z něj bylo jasné patrné, kterého rozhodnutí se týká. Za dostatečné je podle soudní praxe považováno uvedení soudu, který rozhodnutí vydal, číslo jednacích a den, kdy bylo vydáno rozhodnutí.⁶⁰

Rozsah, v jakém se rozhodnutí napadá, je v rukou účastníka. „V souladu s dispoziční zásadou rozhoduje účastník o tom, zda dovolací řízení proběhne či

---

⁶⁰ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 456

nikoli.⁶¹ Účastník uvádí v dovolání, zda napadá rozhodnutí v celém rozsahu nebo jen pro některý z výroků označeného rozhodnutí. Dle § 236 odst. 2 občanského soudního řádu nelze podat dovolání jen proti důvodům rozhodnutí. Objektivní podmínkou přípustnosti dovolání je, že dovoláním lze napadnout pouze výrok (resp. výroky, části výroku) nebo výrok a odůvodnění rozhodnutí.

Od 1. ledna 2013, kdy nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu provedená z. č. 404/2012 Sb., lze dovolání podat z důvodu uvedeného v § 241a občanského soudního řádu, dle kterého může být dovolání podáno pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolatel tak musí konkrétně uvést, které právní posouzení soudu druhého stupně je nesprávné a v čem tato nesprávnost podle jeho názoru spočívá.⁶² Co se týká vymezení důvodu a rozsahu dovolání, může je účastník dle § 242 odst. 4 občanského soudního řádu měnit po dobu trvání lhůty k podání dovolání.

Na co si dát pozor ohledně vymezení důvodu a rozsahu dovolání? Podle mého názoru je velice důležité, aby účastník dodržel § 241 občanského soudního řádu, kdy má být dovolatel zastoupen advokátem nebo notářem, pokud dovolatel nemá právnické vzdělání. A to z toho důvodu, že Nejvyšší soud se nebude zabývat zmíněnými náležitostmi dovolání, které učiní samotný dovolatel. Proto je velice důležité, aby dovolání bylo sepsané a podepsané advokátem či notářem.⁶³

Novinka, která byla novelou do našeho občanského soudního řádu vtělena a týká se náležitosti dovolání, je povinnost dovolatele, aby uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Podmínky přípustnosti dovolání jsou upraveny v § 237 a § 238 občanského soudního řádu a dovolatel musí v podání uvést, podle kterého předpokladu se domnívá, že by mělo být jeho dovolání dovolacím soudem připuštěno.

Poslední zvláštní náležitostí dovolání je dovolací návrh (tzv. petit). V něm dovolatel navrhuje způsob vypořádání s napadeným rozhodnutím. Může jít např. o zrušení napadeného rozhodnutí, nebo aby Nejvyšší soud změnil rozhodnutí odvolacího soudu.

---

⁶¹ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 457

⁶² Řízení o dovolání podle občanského soudního řádu. *Nejvyšší soud ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/web/Rozhodovacicinnost~Pruvodcerizenim~Rizeni_o_dovolani_podle_obcanskeho_soudniho_radu~?openDocument&lng=CZ

⁶³ Srov. § 241a odst. 5 občanského soudního řádu

Jestliže dovolání neobsahuje některou z obecných nebo zvláštních náležitostí, může být během trvání lhůty k podání dovolání doplněna o některou z chybějících náležitostí, ale Nejvyšší soud nebude poučovat účastníky, nebude je vyzývat k doplnění. Účastníci musí sami od sebe doplnit nedostatky. Nebude-li v této lhůtě dovolání opraveno a doplněno, Nejvyšší soud dovolání odmítne, pokud nedostatky brání pokračování v dovolacím řízení.⁶⁴

3.2. Podání dovolání

3.2.1. Dovolací lhůta

Dovolání musí být podáno v zákonné lhůtě, a to ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozsudku nebo usnesení soudu druhého stupně.⁶⁵ Zmeškání lhůty nelze prominout. Dle § 57 odst. 1 občanského soudního řádu se nezapočítává do běhu lhůty den, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty. To znamená, že lhůta začne běžet od následujícího dne po dni, kdy účastníkovi bylo rozhodnutí doručeno. Co se týká konce lhůty, na základě § 57 odst. 3 občanského soudního řádu je dostačující, když účastník v poslední den lhůty podá dovolání u soudu, nebo je podání předáno držiteli poštovní licence.

Odvolací soud má povinnost ve vyhotovení rozhodnutí poučit účastníka řízení o možnosti podání dovolání. Toto poučení musí být jednoznačně formulováno, aby z něj bylo jasně patrné, zda dovolání je nebo není přípustné.⁶⁶ Pokud je dovolání přípustné, odvolací soud též poučí účastníka o dovolací lhůtě a u jakého soudu se dovolání podává.⁶⁷ Dovolání má být podáno u soudu, který o věci rozhodoval v prvním stupni.

V určitých případech může být lhůta zachována. Jedná se o případy upravené v § 240 odst. 2 a 3 občanského soudního řádu. Lhůta je zachována, je-li dovolání podáno ve lhůtě u odvolacího nebo dovolacího soudu. Od 1. ledna 2013 je též lhůta zachována, pokud je dovolání ve věcech dědických podáno ve lhůtě u notáře, který byl soudem pověřen jako soudní komisař v řízení o dědictví. Dovolání lze podat ve lhůtě tří měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu,

⁶⁴ Řízení o dovolání podle občanského soudního řádu. *Nejvyšší soud ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/web/Rozhodovacinnost~Pruvodcerizenim~Rizeni_o_dovolani_podle_obcanskeho_soudniho_radu~?openDocument&lng=CZ

⁶⁵ § 240 odst. 1 občanského soudního řádu

⁶⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 29 Odo 108/2002

⁶⁷ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1908

jestliže se odvolací soud dopustí nesprávného poučení o dovolání nebo se o něm v rozhodnutí vůbec nezmíní, anebo jeho rozhodnutí neobsahuje poučení o lhůtě, soudu, u kterého se dovolání podává, či nesprávně poučí účastníka o tom, že je dovolání nepřipustné.

Pokud je dovolání podáno u nepřislušného soudu prvního stupně, odvolacího soudu, dovolacího soudu nebo jiného nepřislušného státního orgánu, je lhůta zachována v případě, že tento soud (státní orgán) odešle v dovolací lhůtě dovolání příslušnému soudu prvního stupně, odvolacímu soudu nebo Nejvyššímu soudu.

3.2.2. Legitimace k podání dovolání

Subjektivní podmínkou přípustnosti dovolání je, že dovolání mohou podat pouze účastníci řízení. K podání dovolání je tedy oprávněn účastník řízení nebo jeho právní nástupce,⁶⁸ v rámci univerzální sukcese. Dovolání může podat ten účastník (právní nástupce), kterému nebylo rozhodnutím odvolacího soudu zcela vyhověno, případně mu byla způsobena rozhodnutím újma na jeho právech. Účastník může podat dovolání v případě újmy na jeho právech, pokud je tato újma odstranitelná tím, že dovolací soud zruší napadené rozhodnutí.⁶⁹ Jinak jej dovolací soud odmítne. Dovolací soud odmítne i podání, jež podal účastník řízení, kterému bylo plně vyhověno.

Ohledně oprávnění k podání dovolání vedlejším účastníkem, státním zastupitelstvím nebo Úřadem není v zákoně řešeno. Zákon pouze upravuje podmínky, za kterých mohou tito účastníci podat odvolání, žalobu pro zmatečnost a žalobu na obnovu řízení. Vedlejší účastník není oprávněn podat dovolání.⁷⁰ Jen státní zastupitelství a Úřad jsou legitimovány k podání dovolání pouze ve věcech, ve kterých mohou podat návrh na zahájení řízení.⁷¹

3.2.3. Zastoupení dovolatele

„Institut povinného zastoupení účastníka advokátem v opravném řízení občanského soudního procesu je běžným zjevem v civilních soudních řádech

---

⁶⁸ ve smyslu § 107 odst. 2 a 3 občanského soudního řádu

⁶⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 198/2003

⁷⁰ Podrobněji usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003

⁷¹ Srov. § 35 odst. 3 a § 35a odst. 1 občanského soudního řádu.

evropských států.⁷² V § 241 odst. 1 občanského soudního řádu je stanoveno, že dovolatel musí být zastoupen advokátem, popřípadě notářem. Notář může zastupovat dovolatele jen v rozsahu svého oprávnění stanovené z. č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Pojem nuceného zastoupení byl znám před více než 100 lety, již civilní řád soudní z roku 1895 obsahoval ustanovení, kdy strany řízení musí být v odvolacím řízení zastoupeny advokátem.⁷³

Institut povinného zastoupení klade důraz především na kvalifikovanou právní pomoc účastníkovi řízení při podání dovolání proto, aby dovolání vyhovovalo formálním i obsahovým náležitostem uvedeným v zákoně a zjednodušil tak rozhodování dovolacího soudu. Povinné zastoupení má také zabránit zavalení dovolacího soudu neodborně zpracovanými podáními.⁷⁴ Aby mohl být účastník zastoupen, musí advokátovi nebo notáři udělit zvláštní plnou moc. Dovolání je pak sepsáno a podepsáno advokátem (notářem).

Účastník řízení si může zvolit advokáta až tehdy, kdy sám podal dovolání. Pak je ale nezbytné ke splnění podmínky povinného zastoupení, aby advokát sdělil soudu, že souhlasí s již učiněným podáním a ztotožňuje se s ním, nebo podání doplní, či ho nahradí vlastním.⁷⁵

Jestliže si dovolatel sám neurčil advokáta pro dovolací řízení, může požádat soud o ustanovení advokáta.⁷⁶ Jedná se o zastoupení na základě rozhodnutí soudu. Pokud je dovolatelem nezletilá osoba může být zastoupena rodičem, který má právnické vzdělání. Jde o zákonné zastoupení. V dovolacím řízení ale není možné, aby fyzickou osobu zastupovala osoba, která má vysokoškolské vzdělání právního zaměření, ale není advokátem nebo notářem.

„Za advokáta je třeba ve smyslu § 241 považovat též evropského advokáta (fyzickou osobu, která je státním příslušníkem některého z členských států EU nebo členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru a která v tomto státě získala oprávnění poskytovat právní služby pod profesním

---

⁷² BULÍN, Hynek. Advokát jako nucený zástupce dovolatele v občanském řízení soudním. *Bulletin advokacie*. 1996, č. 5, s. 24

⁷³ BULÍN, Hynek. Advokát jako nucený zástupce dovolatele v občanském řízení soudním. *Bulletin advokacie*. 1996, č. 5, s. 24

⁷⁴ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 455

⁷⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 20 Cdo 638/2003

⁷⁶ Řízení o dovolání podle občanského soudního řádu. *Nejvyšší soud ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/web/Rozhodovacicinnost~Pruvodcerizenim~Rizeni_o_dovolani_podle_obcanskeho_soudniho_radu~?openDocument&lng=CZ

označením svého domovského státu oznámeným ve sdělení Ministerstva spravedlnosti vyhlášeném ve Sbírce zákonů), a to jak hostujícího evropského advokáta (evropského advokáta, který poskytuje právní služby na území ČR dočasně nebo příležitostně), tak i usazeného evropského advokáta (evropského advokáta, který je zapsán v seznamu evropských advokátů vedeném Českou advokátní komorou a který je oprávněn poskytovat právní služby na území ČR soustavně).⁷⁷

Nedostatek povinného zastoupení v dovolacím řízení je překážkou bránící v pokračování řízení. Soud v takovém případě vyzve dovolatele, aby si zvolil advokáta.⁷⁸ Jestliže dovolatel výzvě nevyhoví v soudem stanovené lhůtě, dovolací řízení se zastaví.

Existují výjimky, kdy dovolatel nemusí být zastoupen. Jsou taxativně uvedené v ustanovení § 241 odst. 2 a 3 občanského soudního řádu. V dovolacím řízení nemusí být zastoupena fyzická osoba, která má právnické vzdělání získané na vysoké škole se sídlem v ČR, nebo má zahraniční vysokoškolské právnické vzdělání uznané domácími úřady. Druhou výjimkou je, kdy za dovolatele, kterým je právnická osoba, jedná osoba, která má právnické vzdělání.

Podmínka povinného zastoupení se vztahuje pouze na dovolatele, ostatní účastníci dovolacího řízení nemusí být advokátem zastoupeni.⁷⁹ Účastníci tak mohou jednat během řízení osobně nebo si mohou zvolit obecného zmocněnce na základě plné moci.

3.2.4. Soudní poplatky

Soudním poplatkem se rozumí peněžitá suma, která je vybírána za jednotlivé úkony prováděné soudem. Dále se vybírají poplatky za řízení před soudy České republiky.⁸⁰ Právní úprava soudních poplatků je v našem právním řádu obsažena ve speciálním zákoně č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích (dále jen „zákon o soudních poplatcích“). Sazebník poplatků nalezneme v příloze uvedeného zákona.

---

⁷⁷ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1913

⁷⁸ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 455

⁷⁹ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1914

⁸⁰ § 1 z. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Dovolání je procesní úkon, jehož podání je v souladu se zásadou dispoziční v rukou dovolatele. Vzniká zde povinnost zaplacení soudního poplatku za dovolací řízení. Poplatníkem soudního poplatku je dovolatel. Výše poplatků za dovolání je upraveno v položce 23 přílohy k zákonu o soudních poplatcích. Poplatky se platí dle předmětu dovolacího řízení. Částky jsou v rozmezí od 2 000Kč do 20 000Kč. Poplatek se neplatí, pokud bylo odvolacím soudem rozhodováno o základu předmětu řízení.

O vyměření a vybrání poplatků za řízení před dovolacím soudem je příslušný soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni. Novela provedená z. č. 404/2012 Sb., doplnila § 3 odst. 2 zákona o soudních poplatcích o ustanovení, že dovolací soud rozhoduje o poplatcích tehdy, bylo-li rozhodnutí v prvním stupni vydáno soudním exekutorem.

„Soudní poplatek z dovolání je splatný podáním dovolání; nezaplatí-li dovolatel tento soudní poplatek ani ve lhůtě, kterou mu soud určil, soud prvního stupně dovolací řízení – s výjimkou případů uvedených v § 9 odst. 4 zákona o soudních poplatcích – zastaví.“⁸¹ Účastník řízení se může bránit proti usnesení o zastavení dovolacího řízení soudem prvního stupně podáním odvolání.

---

⁸¹ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1931

4. Přípustnost dovolání a dovolací důvody

4.1. Přípustnost dovolání

Cílem novely ohledně institutu dovolání je především posílení postavení Nejvyššího soudu jako sjednotitele judikatury soudů nižších instancí a s tím související snaha o vyřešení jeho neúnosného zatížení obrovským návalem podaných dovolání z důvodu široce pojaté právní úpravy přípustnosti dovolání. Novela se snaží najít řešení přetíženosti Nejvyššího soudu v podobě omezení dovolacích důvodů a úpravy přípustnosti dovolání. Dále opouští demonstrativní výčet případů věcí po právní stránce zásadního významu, nastoluje formulační zpřesnění kritéria přípustnosti dovolání taxativním výčtem situací, v nichž je přípustné dovolání.⁸²

Novela občanského soudního řádu s účinností od 1. ledna 2013 zcela nově upravuje koncepci přípustnosti dovolání. Je však třeba poukázat na přechodné ustanovení této novely. Podle přechodného ustanovení čl. II., bodu 7 platí, že „dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů, s výjimkou § 243c odst. 3 zákona, který se užije ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.“⁸³

Změnu koncepce dovolání učinil radikálním krokem Ústavní soud svým nálezem ze dne 21. února 2012.⁸⁴ Ve svém nálezu Ústavní soud zrušil institut zásadního právního významu uvedeného v § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu účinného do konce roku 2012 jako jedné z podmínek přípustnosti dovolání. Dle názoru Ústavního soudu má být přípustnost opravných prostředků stanovena jasně. To není případ, když dovolací soud usoudí, že má rozhodnutí ve věci samé zásadní význam, pak advokát hledá, jak odůvodnit zásadní význam.

Předpoklady přípustnosti dovolání jsou vymezeny v občanském soudním řádu jak pozitivně, a to v § 237 a § 238a, tak negativně v § 238. Nadále platí koncepce přípustnosti dovolání jen na základě zákona, mění se ale okruh rozhodnutí, proti

---

⁸² KRÍVÁČKOVÁ, Jana a Klára HAMUEÁKOVÁ. Nad nálezem Ústavního soudu o ústavnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ a novou právní úpravou dovolacího řízení. *Právní rozhledy*. 2013, č. 5, str. 175

⁸³ čl. II Přechodná ustanovení, bod 7 z. č. 404/2012, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁸⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11

nimž lze dovolání směřovat.⁸⁵ Dovolání je dle § 237 občanského soudního řádu přípustné, není-li stanoveno jinak, proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak. Dovolání, jak vyplývá z uvedeného ustanovení, je k Nejvyššímu soudu přípustné pouze ve třech taxativně vyjmenovaných případech. Jde o situace, kdy se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, nebo dosud neexistuje (nebo je roztržštěná) ustálená rozhodovací praxe odvolacího soudu a posledním možným případem přípustnosti dovolání je stav, kdy má být vyřešená právní otázka dovolacím soudem posouzena jinak – tzn. nezbytnou možností změny judikatury Nejvyššího soudu.⁸⁶ Vyplývá tedy z tohoto ustanovení, že přípustnost dovolání v těchto případech je dána pouze pod podmínkou, že napadené rozhodnutí je založeno na vyřešení právní otázky – hmotněprávní či procesní povahy. Právní otázka se tak může týkat výkladu hmotného (např. občanského zákoníku...) nebo procesního práva. Jedná se tedy o všechny rozhodnutí (ať už o rozsudky nebo usnesení), kterými bylo odvolacími soudy rozhodnuto o odvolání účastníků řízení proti rozhodnutí soudů prvního stupně. Mezi tato rozhodnutí odvolacího soudu řadím:

- rozhodnutí, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně;
- rozhodnutí, kterým bylo zrušeno rozhodnutí soudu prvního stupně, následně byla věc vrácena k dalšímu řízení soudu prvního stupně;
- rozhodnutí, kterým bylo rozhodnutí soudu prvního stupně změněno;
- rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto, že není účinné zpětvzetí žaloby;
- rozhodnutí, kterým byl schválen smír.

V ustanovení § 238a občanského soudního řádu je upravena přípustnost dovolání proti usnesení soudu druhého stupně vydaného v průběhu odvolacího řízení. Dovolání je přípustné vždy proti těmto usnesením bez splnění dalších podmínek uvedených v § 237 občanského soudního řádu, dále je přípustné tehdy, kdyby zde byly předpoklady pro nepřípustnost dovolání dle ustanovení § 238

---

⁸⁵ Důvodová zpráva. In: *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů*. 2012, s. 39

⁸⁶ KORBEL, František. Jak se změnilo dovolání v civilních věcech?. *Právní rádce*. 2012, č. 12, s. 12

občanského soudního řádu. Odvolací soud by měl na toto ve svém poučení upozornit účastníka řízení. Jedná se o usnesení, kterými bylo rozhodnuto v průběhu odvolacího soudu o tom:

- kdo je procesním nástupcem účastníka;
- vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka;
- přistoupení dalšího účastníka;
- záměně účastníka.

Přípustnost dovolání ve výše zmíněných usneseních je dána, pokud v procesních věcech, které připouští opravný prostředek, rozhodoval jako první odvolací soud.

4.2. Nepřípustnost dovolání

V novém ustanovení § 238 občanského soudního řádu jsou výslovně upraveny případy, kdy není dovolání přípustné. Jedná se o nepřípustnost absolutní, není zde žádná výjimka.

Nepřípustné je dovolání:

- ve věcech rodinných a partnerských (pokud nejde „o rozsudek o omezení či zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení rodičovství nebo o zrušitelné osvojení“⁸⁷);
- ve věcech upravených zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů;
- ve věcech mezinárodních únosů dětí podle mezinárodní smlouvy;
- ve věcech odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce;
- tam, kde je přípustná žaloba pro zmatečnost;
- ve věcech, kde předmět peněžitého plnění nepřesahuje 50 000 Kč;
- ve věcech, kdy bylo rozhodnuto o znalečném nebo tlumočném;
- ve věcech, kdy bylo rozhodnuto o předběžných a pořádkových opatřeních.

Nejpodstatnější změnu nepřípustnosti dovolání pro Nejvyšší soud je změna ohledně hranice peněžního plnění. Nyní je minimální hranice 50 000 Kč bez ohledu na fakt, zda se jedná o obchodní nebo neobchodní věc. Při posuzování minimální hranice se nepřihlíží k výši příslušenství pohledávky, kterými mohou být úroky z prodlení nebo poplatky z prodlení. Přípustnost dovolání se ale nově připouští ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 občanského soudního řádu, ve

---

⁸⁷ § 238 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu

věcech vyplývajících ze vztahů pracovněprávních a spotřebitelských smluv, jakož i na procesní rozhodnutí (např. nákladů řízení), však za splnění podmínky ve smyslu § 237 občanského soudního řádu.⁸⁸ Zde se neuplatňuje žádná minimální hranice. Jedná-li se o opětující peněžité plnění uvedené v ustanovení § 237 odst. 2 občanského soudního řádu je pro určení nejnižší hranice rozhodný součet všech opětujících se plnění, pokud ale jde o peněžité plnění na dobu života, na dobu neurčitou nebo na dobu určitou delší než 5 let, je rozhodný jen pětinasobek výše ročního plnění.⁸⁹

Senát Nejvyššího soudu musí rozhodnout jednomyslně o odmítnutí dovolání z důvodu nepřipustnosti, smyslem je zvýšení stability a předvídatelnosti rozhodnutí o přípustnosti dovolání, které je vyžadováno Ústavním soudem.⁹⁰

4.3. Dovolací důvody

Před přijetím novely, bylo možné podat dovolání ze tří důvodů. Mezi tyto důvody patřilo řízení, jež bylo postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné posouzení věci, nebo se jednalo o rozhodnutí spočívající na nesprávném posouzení věci a také z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkových zjištění, které však nemá oporu dle obsahu spisu v provedeném dokazování. Oproti předchozí právní úpravě je důvod pro podání dovolání zjednodušen a to tak, že je jediný. Toto omezení je snahou zákonodárců pomoci Nejvyššímu soudu od ohromného návalu podaných dovolání, průtahů řízení a řady nevyřešených případů. Od účinnosti novely je možné podat dovolání pouze z jediného důvodu, kterým je nesprávné právní posouzení věci v otázce hmotného či procesního práva odvolacím soudem. Tím se rozumí, že důvod dovolání spočívá v tom, že odvolací soud použil nesprávný právní předpis na daný případ, nebo použil odvolací soud správný právní předpis, avšak ho nesprávně vyložil nebo ho na daný případ aplikoval nesprávně. Prostřednictvím posuzování rozhodných otázek hmotného a procesního práva lze dosáhnout zajištění jednoty a zákonnosti rozhodování soudů v občanském soudním řízení, jež je cílem dovolacího řízení.

⁸⁸ KORBEL, František. Jak se změní dovolání v civilních věcech?. *Právní rádce*. 2012, č. 12, s. 12

⁸⁹ KAVKOVÁ, Kateřina. Změny institutu dovolání v civilním řízení. *EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2012 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-institutu-dovolani-v-civilnim-rizeni-87976.html>

⁹⁰ KORBEL, František. Reforma dovolání v civilních věcech. *E15.CZ* [online]. 2012 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/reforma-dovolani-v-civilnich-vecech-777370>

Následkem nové právní úpravy dovolacího důvodu a zároveň i přínosem pro zpracování dovolání Nejvyšším soudem je podle mého názoru především to, že nyní právní úprava dovolání klade vyšší nároky na dovolatele a jeho zpracování dovolání. Dovolatel má povinnost vyložit názor odvolacího soudu, který je podle něj nesprávný a z jakého důvodu. Je povinen vymezit a konkretizovat nesprávné právní posouzení tak, že musí vylíčit skutečnosti, které zakládají důvodnost dovolání, tím se rozumí uvést právní posouzení věci, které napadá a zároveň vyložit, v čem spatřuje podle svého názoru špatnou právní kvalifikaci napadeného rozhodnutí, při tom nelze poukazovat na předchozí podání, které dovolatel provedl v řízení před soudem prvního stupně či druhého stupně.⁹¹ Pokud tyto podmínky dovolatel nedodrží, jedná se o neodstranitelnou vadu a dovolání musí být Nejvyšším soudem odmítnuto.

---

⁹¹ Srov. § 241a odst. 3 a 4 občanského soudního řádu

5. Dovolací řízení

Dovolací řízení je postup upravený občanským soudním řádem v § 241b až § 243g. Zahajuje se podáním dovolání a je ukončen rozhodnutím dovolacího soudu o tomto dovolání. Dovolací řízení je rozděleno na dvě části. První část tvoří úkony soudu prvního stupně a druhou je řízení před dovolacím soudem. Smysl tohoto rozdělení spočívá především v tom, aby dovolací soud mohl bez odkladů rozhodnout o dovolání, poněvadž soud prvního stupně má povinnost provést nezbytné úkony spojené s podáním dovolání a tak usnadnit práci Nejvyššímu soudu s vyřešením dovolání.

5.1. Úkony soudu prvního stupně

Dovolání se podává u soudu prvního stupně, u kterého je spis po odvolacím řízení a tím je zahájeno dovolací řízení. Mezi potřebné přípravné úkoly soudu prvního stupně, aby dovolací soud mohl bez zbytečných průtahů o dovolání rozhodnout, patří starost ohledně odstranění vad (ne toho, co tam chybí), zjišťuje, zda je účastník dovolacího řízení řádně zastoupen, opožděně podané dovolání může sám odmítnout (jako u odvolání) a jednotlivě doručuje dovolání ostatním účastníkům řízení, popř. dalším osobám zúčastněným na dovolacím řízení.

5.1.1. Odstranění vad

Jednou z procesních podmínek dovolacího řízení je povinné zastoupení dovolatele, jejíž nedostatek lze odstranit, avšak bez jejího splnění nelze o dovolání rozhodnout. Soud prvního stupně má za úkol vždy zkoumat tuto podmínku, nejedná-li se o výjimku z povinného zastoupení. Pokud dovolatel po podání dovolání požádá o ustanovení zástupce, rozhoduje o ní soud prvního stupně. „V rozhodnutí, jímž žádost zamítá, by měl dovolateli současně určit novou lhůtu k odstranění nedostatku povinného zastoupení, jejíž počátek by měl určit od právní moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti.“⁹² Pokud si dovolatel zvolil advokáta až poté, co podal sám dovolání, je tato procesní podmínka povinného zastoupení splněna, jestliže advokát soudu sdělil, že se s podáním zastoupeného účastníka ztotožňuje, nebo dovolání učiněné dovolatelem nahradil (doplnil) vlastním podáním.⁹³

⁹² DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1928

⁹³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 20 Cdo 638/2003

Jak vyplývá z ustanovení § 241b odst. 3 občanského soudního řádu dovolání, které neobsahuje údaje o tom, v jakém rozsahu se rozhodnutí odvolacího soudu napadá, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání nebo které neobsahuje vymezení důvodu dovolání, může být o tyto náležitosti doplněno jen po dobu trvání lhůty k dovolání, tj. do 2 měsíců ode dne, kdy bylo účastníkovi řízení doručeno napadené rozhodnutí odvolacího soudu. Po uplynutí dovolací lhůty se tyto vady stávají neodstranitelnými a dovolací soud nesmí k opožděnému doplnění dovolání přihlídnout.

Soud prvního stupně může prominout zmeškání lhůty uvedené v § 241b odst. 3 občanského soudního řádu svým rozhodnutím, a to na základě ustanovení § 58 občanského soudního řádu, který uvádí, že soud promine zmeškání lhůty, pokud ji účastník či zástupce účastníka zmeškal z omluvitelného důvodu a návrh musí být podán do patnácti dnů po odpadnutí překážky.

5.1.2. Postup soudu prvního stupně v dovolacím řízení

Nejdříve soud prvního stupně zjišťuje, zda bylo dovolání podáno včas. Zjistí-li soud, že dovolání bylo podáno po uplynutí dovolací lhůty, je jeho povinností odmítnout dovolání. Rozhodne tak usnesením. Proti usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí dovolání je přípustné odvolání. Když usnesení o odmítnutí dovolání nabude právní moci, je skončeno dovolací řízení.⁹⁴ Bylo-li v tomto případě podáno odvolání a odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí dovolání jako opožděného, nelze proti tomuto usnesení odvolacího soudu podat dovolání.⁹⁵

Jestliže soud prvního stupně neodmítne dovolání z důvodu opožděného podání, zkoumá a provádí šetření uvedených skutečností včasně podaném dovolání. Pokud zjistí nedostatky, předloží věc dovolacímu soudu se zprávou, že dovolání, má-li soud prvního stupně za to, je potřeba odmítnout. Mezi tyto nedostatky soud prvního stupně považuje např. dovolání podané neoprávněnou osobou, dovolání směřuje proti rozhodnutí, proti kterému není dovolání

---

⁹⁴ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1930

⁹⁵ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2005, sp. zn. 28 Cdo 1313/2005

přípustné.⁹⁶ O odmítnutí dovolání v těchto případech rozhoduje dovolací soud, ne soud prvního stupně jako u opožděného podání dovolání.

Není-li důvod k odmítnutí dovolání z výše uvedených případů, zkoumá soud prvního stupně procesní podmínku dovolacího řízení, a to povinné zastoupení dovolatele. Samozřejmě je zde výjimka, kdy dovolatel nemusí být povinně zastoupen. Jedná se o odstranitelnou vadu. Pokud soud prvního stupně zjistí tento nedostatek, učiní soud vhodná opatření k odstranění vady a nepodaří-li se odstranit, předloží dovolacímu soudu věc se zprávou, ve které uvede, že nebyla splněna podmínka povinného zastoupení dovolatele, která je jednou z hlavních podmínek dovolacího řízení. Nepodaří-li se tento nedostatek odstranit, dovolací soud řízení zastaví.

V neposlední řadě soud prvního stupně zkoumá, zda dovolání vyhovuje požadavkům ustanovení § 241a odst. 2 občanského soudního řádu, tedy aby dovolání obsahovalo jak obecné, tak zvláštní náležitosti. Jestliže nejsou splněny požadavky tohoto ustanovení a nedostatky se nepodaří v určené lhůtě odstranit, předloží soud prvního stupně dovolacímu soudu věc se zprávou, že se mu nepodařilo odstranit nedostatky nebo že nedostatky není možné odstranit z důvodu uplynutí dovolací lhůty. I v tomto případě dojde k zastavení dovolacího řízení.

Neshledá-li soud prvního stupně žádné důvody k odmítnutí dovolání, doručí stejnopisy dovolání ostatním účastníkům a dovolání s příslušným spisovým materiálem zašle k dovolacímu soudu. Dovolací soud pak znovu zkoumá, zda byly splněny všechny náležitosti dovolání a jeho přípustnost.

Soud prvního stupně je rovněž povinen v předávací zprávě uvést, „zda a na základě čeho má soudní poplatek z dovolání dovolatelem za uhrazený, případně do ní musí začlenit údaj, z něž dovozuje, že dovolací řízení je od soudního poplatku osvobozeno, nebo že dovolatel je od soudního poplatku z dovolání osobně osvobozen.“⁹⁷ Pokud není soudní poplatek za dovolací řízení uhrazen, nejedná-li se o výjimky uvedené v ustanovení § 9 odst. 4 zákona o soudních poplatcích, vrací se věc soudu prvního stupně.

---

⁹⁶ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1930

⁹⁷ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1931

5.2. Nejvyšší soud

Nejvyšší soud, jak vyplývá z čl. 92 Ústavy, je vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomoci soudů v občanském soudním řízení. Sídlo má v Brně. Fungování a práce Nejvyššího soudu je upraveno zákonem č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“).

Nejvyšší soud se skládá z předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedů kolegií, předsedů senátů a dalších soudců.⁹⁸ Současnou předsedkyní Nejvyššího soudu je JUDr. Iva Brožová a místopředsedou je JUDr. Roman Fiala, kteří jsou jmenováni prezidentem. Tato pravomoc prezidenta vyplývá z ustanovení čl. 62 písm. f) Ústavy.

K rozhodování o dovolání je příslušný jedině Nejvyšší soud. Mezi jeho další pravomoci patří rozhodování o uznání pravomocných cizích rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení (zjištění nebo popření) otcovství na základě ustanovení § 67 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, pod podmínkou, že je alespoň jedním z účastníků občan České republiky. Nejvyšší soud dále rozhoduje v civilních věcech ve sporech o příslušnosti soudu, jak věcné, tak místní a o určení soudu, který projedná věc, pokud chybí nebo nelze zjistit podmínku místní příslušnosti. Rozhoduje o vyloučení soudců vrchních soudů a Nejvyššího soudu z důvodu podjatosti, o návrzích o odnětí a přikázání věci. A v neposlední řadě rozhoduje o návrhu účastníka řízení na určení lhůty k provedení procesního úkonu.

V řízeních o dovoláních proti rozhodnutím soudu druhého stupně rozhoduje občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu. Jedná se o základní organizační celek Nejvyššího soudu pro zajišťování jednoty a zákonnosti rozhodování soudů v občanském soudním řízení.⁹⁹ Nejvyšší soud dle ustanovení § 19 odst. 1 zákona o soudech a soudcích rozhoduje v senátech, který se skládá z 2 soudců a předsedy soudu nebo ve velkých senátech kolegií, kde je nejméně 9 soudců. Senát rozhoduje vždy v dovolacím řízení. Tento systém senátního rozhodování však zamezuje možnosti rychlejšího rozhodování jednoduchých otázek o dovolání jako je odmítnutí podání pro opožděnost nebo zastavení řízení

⁹⁸ § 15 odst. 1 zákon o soudech a soudcích

⁹⁹ Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu. *Nejvyšší soud* [online]. 2010 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Edit/ONejvyssimsoudu~Obcanskopravniaoobchodnikolegium?Open&area=O%20Nejvy%C5%A1%C5%A1%C3%ADm%20soudu&grp=Ob%C4%8Danskopr%C3%A1vn%C3%AD%20a%20obchodn%C3%AD%20kolegium&lng=

pro zpětvzetí dovolání, kdy na posouzení těchto otázek není ve většině případů vždy potřebné více soudců.¹⁰⁰

Nejvyšší soud již v minulosti předložil několik návrhů týkajících se dovolání v občanském soudním řízení. Byl také iniciátorem současné novely, jelikož byl Nejvyšší soud přetížen dovoláními, když mu minulá právní úprava neumožňovala se jimi dostatečně zabývat. Změny uvedené v novele mají umožnit Nejvyššímu soudu se soustředit na podstatné právní otázky a zrychlení vyřizování dovolací agendy. Za posledních několik let je Nejvyšší soud zahlcen velkým množstvím podaných dovolání. Důsledkem je obrovský počet nevyřízených dovolání a nedaří se jej zásadním způsobem snížit.

Nejvyšší soud – statistika dovolání v občanskoprávních věcech rejstřík Cdo				
	Nevyřízeno z minulého období	Nový nápad	Vyřízeno	Nevyřízeno
2008	5103	5453	4942	5613
2009	5731	5309	5327	5595
2010	5595	4986	5515	5066
2011	4206	301	396	4111
2012	3085	228	288	3025
2013	2816	343	389	2770

*Tabulka vychází ze statistických údajů Nejvyššího soudu zveřejněných na internetových stránkách Nejvyššího soudu.

Jak vyplývá z tabulky, bylo v roce 2010 nevyřízeno 48% dovolání, které měly být vyřízeny v přiměřené lhůtě. Docházelo tak k neúměrnému množství podaných dovolání u Nejvyššího soudu v občanskoprávních i obchodních věcech. Tím byla doba dovolacího řízení příliš dlouhá a v letech 2008 a 2009 činila téměř dva roky. Za poslední dva roky došlo k zlepšení ohledně vyřizování dovolání, z dřívějších 5066 nedodělků na stávající hodnotu kolem 3000 nedodělků, díky nasazení více soudců a zlepšené organizace práce soudu. Toto zvýšení počtu soudců není

¹⁰⁰ Důvodová zpráva. In: *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů*. 2012, s. 21 a 22

dlouhodobým řešením problému zahlcení Nejvyššího soudu dovoláními.¹⁰¹ Bohužel se ale stále nepodařilo zajistit jednotu a zákonnost rozhodování soudů v občanském soudním řízení a tedy sjednocování judikatury Nejvyšším soudem.

5.3. Řízení u dovolacího soudu

Jediným soudem příslušným k rozhodování o dovoláních v občanskoprávních a obchodních věcech je Nejvyšší soud, avšak až do konce roku 1995 rozhodovaly o dovolání jak Nejvyšší soud, tak i vrchní soud v Praze. Vrchní soud v Olomouci zahájil činnost až v roce 1996. Z důvodu jednotnosti judikatury soudní soustavy byl tento stav odstraněn zákonem č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Od té doby rozhoduje o dovolání výlučně Nejvyšší soud. Novela občanského soudního řádu účinná od 1. ledna 2013 přinesla spoustu změn v právní úpravě řízení u dovolacího soudu.

Byla zavedena pořádková lhůta v délce 6 měsíců, během níž Nejvyšší soud rozhodne ve svém usnesení o přípustnosti dovolání. Zde se zákonodárci ve shodě s Nejvyšším soudem nechali inspirovat vyřizováním kasačních stížností Nejvyšším správním soudem. Tento záměr má nezanedbatelný význam, protože dovolání je na jedné straně prostředkem ochrany práva a na straně druhé institutem, který účastníkům řízení zakládá nejistotu, zda pravomocné a vykonatelné rozhodnutí, nebude v budoucnu zrušeno se všemi důsledky z toho plynoucími.¹⁰²

Další změnou provedenou novelou je možnost samosoudcovského rozhodování dovolacího soudu v jednoduchých otázkách, jakými jsou odmítnutí dovolání pro opožděnost nebo pro neodstranění vad atd. V takových věcech rozhoduje předseda senátu nebo pověřený člen senátu dovolacího soudu. Samosoudcovské rozhodování má vést k zefektivnění a zrychlení dovolací agendy Nejvyššího soudu. Podle mého názoru se jedná o krok správným směrem, jelikož si myslím, že v banálních záležitostech není zapotřebí rozhodovat v senátu, ale jediný soudce má dostačující kompetence k rozhodování a senát dovolacího soudu se může věnovat opodstatněným dovoláním.

---

¹⁰¹ KORBEL, František. Jak se změní dovolání v civilních věcech?. *Právní rádce*. 2012, č. 12, str.

10

¹⁰² KORBEL, František. Jak se změní dovolání v civilních věcech?. *Právní rádce*. 2012, č. 12, str.

12

Dovolání má devolutivní účinek, který způsobuje, že o dovolání rozhoduje Nejvyšší soud. Dovolání nemá samo o sobě suspenzivní účinek, ale dovolací soud může odložit vykonatelnost a právní moc rozhodnutí učiněného bez návrhu nebo na návrh kdykoliv během dovolacího řízení. Před rozhodnutím o dovolání má tedy dovolací soud možnost na základě ustanovení § 243 písm. a) a b) občanského soudního řádu odložit vykonatelnost a nově i právní moc napadeného rozhodnutí, kterou lze odložit, pokud je dovolatel závažně ohrožen ve svých právech a odklad se nedotkne právních vztahů jiných osob než účastníka řízení. Nejvyšší soud nemusí vždy odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí, např. když soud prvního stupně usnesením zamítne žalobu pro zmatečnost a odvolací soud potvrdí usnesení soudu prvního stupně, k odložení vykonatelnosti nedochází.¹⁰³

Odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí připadá v úvahu v takových případech, kde rozhodnutí ukládá dovolateli určitou povinnost. Dovolací soud ji může povolit kdykoliv v průběhu dovolacího řízení ve svém usnesení na návrh i bez návrhu, a to až do rozhodnutí o dovolání, jakmile má za to, že byly splněny potřebné předpoklady.¹⁰⁴ Odkladem se má zabránit neprodlenému výkonu rozhodnutí nebo exekuci a tím i závažné újmě na právech dovolatele. Účinkem povolení odkladu vykonatelnosti se rozumí nevykonatelnost napadeného rozhodnutí v exekučním řízení či v jiném řízení o výkonu rozhodnutí.

Na základě ustanovení § 243a odst. 1 občanského soudního řádu rozhoduje dovolací soud o dovolání zpravidla bez jednání. Jde o setrvalý stav už 100 let, který je sice v literatuře často kritizován, ale nemění se. Argumentem zákonodárců je především fakt, že jde pouze o právní otázky. Považuje-li to však dovolací soud za potřebné, nařídí jednání k projednání věci. Podle mého názoru stačí ve většině případů rozhodnout o dovolání bez nařízení ústního jednání a to z toho důvodu, že úkolem dovolacího soudu není přezkoumávat celý spor, ale zabývá se pouze rozsahem a důvodem podaného dovolání, který musí být konkrétně vymezen a stačí proto dovolacímu soudu řešit spor na základě spisu. Dále není oprávněno provádět dokazování v dovolacím řízení, proto si myslím, že by bylo nadbytečné nařizovat jednání, když účastníci řízení stejně nemohou před dovolacím soudem prokazovat nové skutečnosti a důkazy. V neposlední řadě si myslím, že když se věcí zabýval již soud prvního stupně a soud odvolací, tak není

---

¹⁰³ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 783/2005

¹⁰⁴ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1952

úkolem dovolacího soudu přezkum individuálních rozhodnutí ve třetí instanci, ale jeho úkolem je především zajišťování jednoty a zákonnosti rozhodování, na což by se měl dovolací soud soustředit. Veřejným zájmem jak na straně soudů i účastníků řízení je rychlé a hospodárné řízení. Tím dovolací řízení bez nařízení jednání neodporuje právu na spravedlivý proces na základě čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), ani dvojinstančnosti občanského soudního procesu. Na druhou stranu v civilním řízení platí zásada ústnosti a veřejnosti, což moc nekoresponduje s řízením bez jednání. Řešením by mohlo být zavedení ústního jednání za určitých podmínek, které by musely být vymezeny v zákoně, např. že některý z účastníků bude požadovat nařízení jednání a ostatní účastníci s tím budou souhlasit.

Pro rozhodnutí dovolacího soudu je rozhodující stav v době, kdy bylo vydáno napadené rozhodnutí odvolacím soudem. S ohledem na nově zavedený revizní princip rozhodování Nejvyššího soudu se výslovně zakotvil „rozhodující stav v době vydání napadeného rozhodnutí“ v občanském soudním řádu, aby se zamezilo možným výkladovým obtížím.¹⁰⁵

5.3.1. Přezkumná činnost dovolacího soudu

Dovolací soud při projednávání dovolání má přezkumnou povahu. Z ustanovení § 241a odst. 4 občanského soudního řádu vyplývá, že v podání nelze přihlížet k novým skutečnostem a důkazům, proto dovolací soud přezkoumává napadené rozhodnutí odvolacího soudu jen na základě skutečností a důkazů, které byly uplatněny v řízení před soudem prvního stupně nebo před odvolacím soudem. Dovolací soud tedy nepřihlíží k novým skutečnostem a důkazům, ani sám v dovolacím řízení neprovádí dokazování.

5.3.1.1. Kvantitativní rozsah přezkumné činnosti

Dovolací soud přezkoumává rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, v jakém dovolatel napadl výrok rozhodnutí odvolacího soudu.¹⁰⁶ Mluvíme zde o kvantitativním rozsahu přezkumné činnosti. Napadnout lze výrok nebo část výroku rozhodnutí. Výjimky ze zásady, že je dovolací soud vázán rozsahem

---

¹⁰⁵ Důvodová zpráva. In: *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů*. 2012, s. 41

¹⁰⁶ § 242 odst. 1 občanského soudního řádu

dovolání, kterým se dovolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu, nalezneme taxativně vyjmenované v ustanovení § 242 odst. 2 občanského soudního řádu. Výjimkou jsou věci, v nichž lze zahájit řízení bez návrhu. Jedná se především o nesporná řízení, např. řízení ve věcech péče o nezletilé, řízení opatrovnické a řízení o prohlášení za mrtvého. Další výjimkou jsou případy, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který nebyl dovoláním dotčen. Závislost jednotlivých výroků závisí jak na hmotněprávním charakteru právního vztahu, tak mohou vyplývat i z procesního práva. Příkladem závislého výroku daného hmotným právem je výrok o výchově a výživě nezletilého na výroku o určení otcovství a příkladem závislosti výroků z procesního práva je výrok o náhradě nákladů řízení ve vztahu k výroku o věci samé.¹⁰⁷ Další výjimkou, kdy není dovolací soud vázán rozsahem dovolání, jsou případy nerozlučného společenství. Zde mají účastníci společná práva a povinnosti taková, že rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé se musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně a kde úkony jednoho společníka platí pro ostatní. Tedy tam, kde je právo nebo povinnost nedílné povahy, o nichž v řízení jde, příkladem je řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví náležejícího více spoluvlastníkům. Poslední taxativně vyjmenovanou výjimkou je ustanovení § 242 odst. 2 písm. d) občanského soudního řádu – jedná se o případy, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, toto ustanovení se uplatní např. ve věcech přivolení k výpovědi z nájmu bytu, kde podle hmotného práva přichází v úvahu uložení povinnosti vyklidit byt až poté, co bude zajištěna příslušná bytová náhrada.¹⁰⁸

Taxativně vyjmenované výjimky v ustanovení § 242 odst. 2 občanského soudního řádu se uplatní pouze tehdy, „bylo-li přípustné dovolání proti napadenému výroku rozhodnutí odvolacího soudu shledáno důvodným; v rozhodnutí o dovolání se projeví tím, že dovolací soud zruší rozhodnutí odvolacího soudu nejen v napadeném výroku, ale i ve výrocích, ohledně nichž sice přípustné dovolání nebylo podáno, ale které byly dovoláním ve smyslu § 242 odst. 2 dotčeny.“¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1936

¹⁰⁸ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 26 Cdo 776/2003

¹⁰⁹ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1936

Po dobu trvání dovolací lhůty je možné měnit rozsah a vymezení důvodu dovolání, avšak po uplynutí dovolací lhůty je možné pouze kvantitativní omezení dovolání – částečné zpětvzetí dovolání, které je možné, dokud se dovolací soud neodebere k rozhodnutí o dovolání.

5.3.1.2. Kvalitativní rozsah přezkumné činnosti

Dovolací soud přezkoumává rozhodnutí odvolacího soudu pouze z důvodu vymezeného v dovolání.¹¹⁰ Dovolací důvod je zcela určující pro kvalitativní rozsah přezkumné činnosti dovolacího soudu, protože právě dovolací důvod je předmětem přezkumu v tomto bodě. Od 1. ledna 2013 je dovolání možno podat pouze z jediného důvodu, kterým je nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem. Nesprávné právní posouzení věci spočívá v použití nesprávného právního předpisu odvolacím soudem na daný případ, nebo použil odvolací soud správný právní předpis, avšak ho nesprávně vyložil nebo ho na daný případ aplikoval nesprávně. Přezkum rozhodnutí z jiného důvodu je vyloučen.

Velice důležité je, jak byl dovolací důvod v podaném dovolání vylíčen.¹¹¹ Dovolatel musí ve svém podání popsat a vylíčit skutečnosti, podle kterých spatřuje naplnění dovolacího důvodu, nepostačuje pouhý odkaz na ustanovení v zákoně či pouhá citace ustanovení. Zmatečnosti nejsou podle právní úpravy účinné od 1. ledna 2001 způsobilým dovolacím důvodem, avšak dovolací soud na základě ustanovení § 242 odst. 3 občanského soudního řádu smí přihlédnout k vadám zmatečnosti uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) nebo § 229 odst. 3 občanského soudního řádu, i když nebyly v dovolání uplatněny.¹¹² Podmínkou přihlédnutí k těmto zmatečnostem je, že dovolání je přípustné. Zjistí-li dovolací soud, že řízení trpí některými výše uvedenými vadami, nelze je jen tak pominout a dovolací soud na nich nemůže postavit své rozhodnutí; zákon umožňuje dovolacímu soudu zrušit napadené rozhodnutí, neboť se jedná o vady, které představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, že napadené rozhodnutí nemůže už z těchto důvodů obstát.¹¹³ Ačkoli dovolací soud nezohlední vady zmatečnosti, nebrání tomu, že by nemohly být předmětem žaloby

¹¹⁰ § 242 odst. 3 občanského soudního řádu

¹¹¹ Srov. § 241a odst. 3 občanského soudního řádu

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 496/2005

¹¹³ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, s. 1937

pro zmatečnost – nezbavuje tak dovolatele možnosti zrušení rozhodnutí odvolacího soudu prostřednictvím včas podané žaloby pro zmatečnost.

5.4. Rozhodnutí o dovolání

Dovolací řízení je zakončeno vydáním rozhodnutí o dovolání. Jedná se o jeden z nejvýznamnějších procesních úkonů v civilním soudním řízení, protože má autoritativní důsledky pro účastníky řízení, která jsou závazná a vynutitelná. Jak uvádím výše, jediným dovolacím soudem, který rozhoduje o dovolání v civilních věcech je Nejvyšší soud. Existují dvě výjimky, kdy soud prvního stupně rozhoduje o dovolání, a to o odmítnutí opožděného dovolání a zastavení dovolacího řízení pro nezaplacení soudního poplatku z dovolání.

Rozhodnutí o dovolání rozlišujeme nemeritorní a meritorní. Na základě toho, zda se dovolací soud zabýval věcí samou, rozhoduje meritorně a pokud se nezabýval věcí samou, rozhoduje nemeritorně.

5.4.1. Rozhodnutí nemeritorní

Dovolací soud rozhoduje nemeritorně v řízení, které končí jinak než věcně. V dovolacím řízení jsou dány takové skutečnosti, které brání dovolacímu soudu přezkoumat napadené rozhodnutí ve věci samé a tak rozhodne o odmítnutí dovolání nebo o zastavení dovolacího řízení. Rozhoduje zde usnesením.

Nejvyšší soud dovolání odmítne v případech, kdy dovolání:

- není přípustné;
- bylo podáno osobou, která k tomu není oprávněna;
- bylo podáno opožděně;
- trpí vadami a nebylo řádně doplněno nebo opraveno a v dovolacím řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat.¹¹⁴

Dovolací řízení je zastaveno, pokud dovolatel:

- nebyl při podání dovolání zastoupen advokátem (notářem), popř. nepodal jeho prostřednictvím dovolání;
- či osoba, která za něj jedná, nemá právnické vzdělání;
- vzal dovolání v plném rozsahu zpět.

---

¹¹⁴ § 243c odst. 1 a § 243f odst. 2 občanského soudního řádu

V prvních dvou případech se zastaví řízení, jestliže se nepodaří vhodnými opatřeními tyto nedostatky odstranit ve stanovené lhůtě.

Pokud dovolací soud odmítne dovolání nebo řízení zastaví, jeho usnesení vystačí s minimálním odůvodněním, proč tak rozhodl. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení nemusí odůvodňovat vůbec, jelikož vyplývají ze zákona.¹¹⁵ Zde však může dojít ke konfliktu s nálezem Ústavního soudu z roku 2004, který zrušil ustanovení § 243c odst. 2 v tehdejší platném občanském soudním řádu, které povolovalo pouze stručné odůvodnění rozhodnutí o odmítnutí dovolání nebo o zastavení řízení. V ústavní stížnosti stěžovatelé považovali toto ustanovení za rozporné s právem na spravedlivý proces a odkazovali na čl. 6 odst. 1 Úmluvy, která je pro Českou republiku bezprostředně závazná a má přednost před zákonem. Ústavní soud jim dal za pravdu.¹¹⁶ V tomto sporu se přiklání na stranu Nejvyššího soudu a Ministerstva spravedlnosti. Podle mého názoru v těchto případech postačí stručné odůvodnění, jelikož se jedná o zcela evidentní skutečnosti, které vedou k odmítnutí dovolání či zastavení dovolacího řízení. Nevidím důvod, proč by se Nejvyšší soud měl zabývat podrobným odůvodňováním např. nesplnění podmínky povinného zastoupení. Zákonodárci se snaží o takovou právní úpravu, která by vedla ke zrychlení a zefektivnění činnosti Nejvyššího soudu, i samotní účastníci soudního řízení dle mého názoru přivítají urychlení soudního řízení než protahování sporu na několik let.

5.4.2. Rozhodnutí meritorní

Nejsou-li dány skutečnosti, které mají za následek zastavení dovolacího řízení nebo odmítnutí dovolání, přejde dovolací soud k meritornímu projednání dovolání, kde rozhoduje rozsudkem.

Od 1. ledna 2013 rozhoduje dovolací soud na základě revizního principu. Zabývá se napadeným rozhodnutím pouze po stránce právní a výsledkem jeho činnosti, pokud je dovolání včasné, přípustné a meritorně projednatelné, je zamítnutí dovolání, změna či zrušení rozsudku odvolacího soudu.

K zamítnutí dovolání dojde za situace, že dovolání je přípustné, ale dovolací soud dospěje k závěru, že odvolací soud rozhodl správně a dovolání není tedy důvodné a potvrdí napadené rozhodnutí.

---

¹¹⁵ KORBEL, František. Jak se změní dovolání v civilních věcech?. *Právní rádce*. 2012, č. 12, str.

13

¹¹⁶ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 1/03

Novou možností, jak dovolací soud může rozhodnout v dovolacím řízení je, že rozhodnutí odvolacího soudu změní. Dojde tak v případě, že odvolací soud rozhodl nesprávně a jestliže dosavadní výsledky řízení ukazují, že je o věci možné rozhodnout.¹¹⁷

Poslední možností jak může dovolací soud meritorně rozhodnout o dovolání, je zrušení rozhodnutí odvolacího soudu a vrácení mu věci k dalšímu řízení. Dochází k tomu, nejsou-li splněny podmínky ani pro potvrzení, ani tak pro změnu napadeného rozhodnutí. Zrušení a vrácení věci k dalšímu řízení je obsaženo v ustanovení § 243e občanského soudního řádu. Kromě toho, že dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu, zruší další (i v jiných řízeních) vydaná rozhodnutí, která jsou na zrušeném rozhodnutí závislá.¹¹⁸ Pokud důvody pro zrušení rozhodnutí odvolacího soudu platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zruší dovolací soud zároveň i toto rozhodnutí a vrátí věc k řízení soudu prvního stupně. Novela ponechává možnost dovolacímu soudu, zruší-li rozhodnutí odvolacího soudu proto, že v řízení došlo k závažným vadám či nebyl dodržen závazný právní názor, nařídít, že bude věc projednána a rozhodnuta jiným senátem nebo u jiného odvolacího soudu. „Nově se zavádí možnost učinit obdobné opatření také vůči soudu prvního stupně tehdy, zrušil-li dovolací soud kromě rozhodnutí odvolacího soudu také rozhodnutí soudu prvního stupně.“¹¹⁹ Dovolací soud má povinnost ve svém rozhodnutí uvést, co bylo důvodem zrušení napadeného rozhodnutí. Soud odvolací, příp. i soud prvního stupně (pokud je zrušeno i jeho rozhodnutí) je vázán právním názorem dovolacího soudu.

5.5. Náklady dovolacího řízení

Obecná úprava nákladů řízení je obsažena v hlavě III. občanského soudního řádu. Platí i pro rozhodování o nákladech v dovolacím řízení, jelikož v právní úpravě dovolání nenalezneme speciální ustanovení týkající se náhrady nákladů v řízení před dovolacím soudem, kromě jediné výjimky obsažené v ustanovení § 243g odst. 1 občanského soudního řádu.¹²⁰ O nákladech dovolacího řízení může

¹¹⁷ § 243d písm. b) občanského soudního řádu

¹¹⁸ Důvodová zpráva. In: *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů*. 2012, s. 43

¹¹⁹ Důvodová zpráva. In: *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů*. 2012, s. 43

¹²⁰ Blíže § 243g odst. 1 občanský soudní řád

rozhodovat dovolací soud, odvolací soud nebo soud prvního stupně, a to podle toho, jak dovolací řízení skončilo.

Dovolací soud rozhoduje o nákladech dovolacího řízení v případech, kterým se dovolací řízení končí.¹²¹ Tedy v takových situacích, kdy dovolací soud dovolání zamítne, změní, odmítne, nebo když zastaví dovolací řízení. Naopak nebude rozhodovat o nákladech řízení, jestliže zruší napadené rozhodnutí a vrátí věc k dalšímu řízení.

Odvolací soud rozhoduje o náhradě nákladů včetně nákladů dovolacího řízení tehdy, kdy dovolací soud zrušil rozhodnutí a vrátil věc k projednání. A soud prvního stupně rozhoduje tehdy, pokud dovolací soud zrušil i jeho rozhodnutí.

---

¹²¹ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 462

6. Komparace předchozí a současné právní úpravy

dovolání

Poslední velká změna týkající se institutu dovolání byla provedena zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Díky tomuto zákonu se do našeho právního řádu vrátila žaloba pro zmatečnost a došlo tak k rozdělení důvodů pro podání této žaloby a důvodů pro dovolání.

Od 1. ledna 2013 je v účinnosti novela občanského soudního řádu, jejímž účelem je zefektivnění soudního řízení a snaha o odstranění nejzásadnějších problémů. Novela změnila významným způsobem právní úpravu dovolání, proto bych se ráda v této kapitole zaměřila na základní změny institutu dovolání a porovnávala je s předchozí právní úpravou.

Tento mimořádný opravný prostředek má sloužit nejen k poskytování ochrany subjektivním soukromým právům, ale má hlavně napomáhat k naplnění role Nejvyššího soudu jako sjednocovatele judikatury soudů nižších stupňů. Novela také vychází z myšlenky dát Nejvyššímu soudu prostor k projednávání a zabývání se pouze důležitými právními otázkami, jak odpovídá jeho postavení vrcholného soudního orgánu podle Ústavy, a že tyto otázky musí být přesně (předvídatelně) popsány v zákoně.¹²²

6.1. Přípustnost a dovolací důvody dovolání

Přípustnost dovolání se radikálně změnila účinností novely. Vláda touto změnou se snažila řešit chronickou přetíženost Nejvyššího soudu a soustředit se na jeho roli sjednotitele judikatury.¹²³ Pro dosažení tohoto cíle nemá být koncepce přípustnosti dovolání tak široce pojatá, „aby byl Nejvyšší soud postaven do role soudu třetí instance rozhodujícího množství případů bez ohledu na jejich závažnost či podstatnost z pohledu významu řešené právní otázky.“¹²⁴

---

¹²² KORBEL, František. Jak se změní dovolání v civilních věcech?. *Právní rádce*. 2012, č. 12, str. 12

¹²³ KORBEL, František. Reforma dovolání v civilních věcech. *E15.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/reforma-dovolani-v-civilnich-vecech-777370>

¹²⁴ KŘIVÁČKOVÁ, Jana a Klára HAMULÁKOVÁ. Nad nálezem Ústavního soudu o ústavnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ a novou právní úpravou dovolacího řízení. *Právní rozhledy*. 2013, č. 5, str. 174

Nyní je dovolání přípustné ve čtyřech taxativně vyjmenovaných případech, jejichž posouzení je závislé na samotné úvaze dovolacího soudu. Jedná se o situace, kdy se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu, nebo jde o otázku, která nebyla dosud řešena dovolacím soudem, nebo jestliže jde o právní otázku, která je dovolacím soudem řešena rozdílně nebo má-li být dovolacím soudem řešená právní otázka posouzena jinak. Zcela se tedy vypouští objektivní přípustnost dovolání, kde stačilo splnění formálních předpokladů, tedy na základě diformity rozhodnutí soudu, tzn. rozdílné rozhodnutí soudu prvního stupně a soudu odvolacího. Původní návrh novely v sobě zahrnoval subjektivní přípustnost dovolání v případě potvrzujících rozsudků soudu prvního a druhého stupně, jestliže dovolací soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam. Avšak do tohoto návrhu zásadním způsobem zasáhl Ústavní soud. Svým kontroverzním nálezem sp. zn. Pl. ÚS 29/11, ve kterém bylo pět odlišných stanovisek, se přípustnost dovolání na základě zásadního právního významu, jako jedné z dosavadních podmínek přípustnosti dovolání v civilních věcech k Nejvyššímu soudu, ruší uplynutím dne 31. prosince 2012. Prakticky to znamenalo, že až do konce roku 2012 nemohl Ústavní soud vyhovět ústavní stížnosti proti rozhodnutí o dovolání, které spočívalo v tom, že Nejvyšší soud rozhodoval podle právní úpravy zrušeného § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu.¹²⁵ Nález byl kontroverzní v tom, že byl přijat těsnou většinou hlasů a že návrh na zrušení tohoto ustanovení se nijak nedotýkal stěžovatelky v dané ústavní stížnosti.

Dle názoru Ústavního soudu dochází, na základě nejednotné judikatury Nejvyššího soudu týkající se výkladu a aplikace napadeného ustanovení, k ústavně nepřipustné nerovnosti dovolatelů před zákonem a tím Ústavní soud označuje napadené ustanovení za neurčitou právní normu, která nepředstavuje v reálném prostředí, tj. v možnostech obecné justice, předvídatelné právo, čímž se ocitá v rozporu s požadavky plynoucími z principu právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy), z něhož lze požadavek na předvídatelnost práva dovodit.¹²⁶ Ústavní soud má pravdu v tom, že přípustnost opravného prostředku má být vymezena jasně a předvídatelně, a to není případ, když dovolací soud sám usoudí, že má

---

¹²⁵ LANGÁŠEK, Tomáš. Právní úprava tzv. civilního dovolání k Nejvyššímu soudu je použitelná až do konce roku 2012. *Ústavní soud* [online]. 2012 [cit. 2013-06-03]. Dostupné z: http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=240&cHash=45c076c0c4e3d34a1f59cf77a5f4331e

¹²⁶ Podrobněji Nález Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11

rozhodnutí ve věci samé zásadní význam. Pak advokát hledá, jak odůvodnit tento zásadní význam. Jádrem odporu Ústavního soudu proti návrhu Ministerstva spravedlnosti přípustnosti dovolání na základě zásadního právního významu byla výhradně nepředvídatelnost a možnost libovolného posouzení přípustnosti dovolání Nejvyšším soudem, který odporuje čl. 2 odst. 2 LZPS. Proto byla pozornost směřována také na ustanovení § 237 odst. 3 občanského soudního řádu, které specifikovalo, co si lze pod pojmem zásadní právní význam představit. Díky tomu se demonstrativní výčet přípustnosti mohl rozšiřovat nad rámec uvedených případů, což vedlo k zahlcování Nejvyššího soudu. Novelou se „zásadní právní význam“ vypustil a přípustnost je konkretizována.

Nejvyšší soud však nemá přezkumnou roli, ale má se zaměřit na precedentní úlohu. Přezkum a náprava nesprávného rozhodnutí je druhořadá, směřuje ke kontrole správnosti rozhodnutí nižších soudů v individuální kauze, ale hlavním důvodem rozhodnutí Nejvyššího soudu je vytvoření nového právního názoru, příp. modifikace starého právního názoru, tedy sjednotit judikaturu nebo vytvořit judikaturu novou.¹²⁷

Co se týká omezení dovolacích důvodů, z původních tří důvodů, které spočívaly na nesprávném právním posouzení věci, na nesprávném zjištění skutkového stavu a na jiných vadách, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, zůstal pouze jeden, a to nesprávné právní posouzení věci v otázce hmotného nebo procesního práva. Novou povinností dovolatele, příp. advokáta je v dovolání konkrétně uvést, v čem podle jeho názoru spočívá nesprávnost právního posouzení a tím tedy zamezit neodborně sepsaným dovoláním a urychlit dovolací řízení.

Smyslem omezení přípustnosti a dovolacích důvodů je zamezení ohromného návalu podaných dovolání k Nejvyššímu soudu, dále zrychlení vyřizování dovolací agendy a umožnit Nejvyššímu soudu se soustředit na roli sjednocovatele judikatury a ne ho stavit do pozice soudu třetí instance.

6.2. Kasační versus revizní princip

Podle předchozí právní úpravy dovolání rozhodoval Nejvyšší soud na základě kasačního principu. Tento zrušovací princip umožňoval dovolacímu soudu

---

¹²⁷ KÜHN, Zdeněk. Civilní dovolání v zákratech ústavní justice. *Právní rozhledy*. 2012, č. 22, str. 771

zkoumat napadené rozhodnutí pouze po stránce právní. Předmětem přezkumu byla právní kvalifikace a postup soudu nižšího stupně. Skutkový stav věci nebyl dotčen. Kasační princip se týkal pouze meritorních rozhodnutí Nejvyššího soudu, ne v případech odmítnutí dovolání z důvodu zjevné bezdůvodnosti. Dovolací soud mohl rozsudkem rozhodnout o mimořádném opravném prostředku tak, že dovolání zamítl, dospěl-li k názoru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné nebo napadené rozhodnutí zrušil a vrátil věc k dalšímu řízení odvolacímu soudu, příp. soudu prvního stupně (když vadu shledá již v jeho rozhodnutí), který je vázán právním názorem dovolacího soudu. Sám meritorně nemohl rozhodnout jinak.

Novinkou novely je zavedení revizního principu do rozhodování dovolacího soudu. S kasačním principem má společný rozsah přezkumu, kdy se dovolací soud zaměřuje pouze na právní stránku věci. Pro revizní systém je typické, že umožňuje přezkum jen z hlediska hmotněprávních či procesních vad. Hlavním rozdílem mezi těmito principy je způsob rozhodování. Dovolací soud je oprávněn od 1. ledna 2013 sám rozhodnout ve věci samé a změnit rozhodnutí odvolacího soudu, pokud je nesprávné a pokud dosavadní výsledky ukazují, že je možné o věci rozhodnout.¹²⁸ I francouzský kasační soud v postavení Nejvyššího soudu (který má dokonce kasaci v názvu) může měnit rozhodnutí sám, stejně tak na Slovensku.

Zavedení revizního opravného systému do českého civilního procesu má za cíl zrychlení řízení a snížení nákladů civilního soudního řízení. Úmyslem zákonodárců je větší efektivita soudního řízení při poskytování soudní ochrany, které spočívá v zamezení zdlouhavému předávání si věci, tzv. omezit „ping-pong“ mezi soudy a předcházet vzniku dalším soudním výlohám státu, i účastníků řízení.¹²⁹

V mnoha odborných článcích¹³⁰ se místo o revizním systému zmiňují o možnosti apelace. Což dle mého názoru je nepřesné, jelikož apelační systém umožňuje přezkum jak po stránce právní, tak i po stránce skutkové. Z porovnání ustanovení § 237, § 238a a § 241 odst. 1 občanského soudního řádu s principy

¹²⁸ § 243d písm. b) občanského soudního řádu

¹²⁹ KRIVÁČKOVÁ, Jana a Klára HAMULÁKOVÁ. Nad nálezem Ústavního soudu o ústavnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ a novou právní úpravou dovolacího řízení. *Právní rozhledy*. 2013, č. 5, str. 172

¹³⁰ např. KORBEL, František. Jak se změní dovolání v civilních věcech?. *Právní rádce*. 2012, č. 12; KAVKOVÁ, Kateřina. Změny institutu dovolání v civilním řízení. *EPRAVO.CZ – Sbíрка zákonů, judikatura, právo* [online]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-institutu-dovolani-v-civilnim-rizeni-87976.html>

apelačního opravného systému, nelze dovodit, že je dovolacímu soudu dle nynější právní úpravy umožněn přezkum i po stránce skutkové. Samozřejmě, že oba tyto principy spojuje stejná možnost rozhodnutí o dovolání, ale odlišují se obsahem přezkumné činnosti. A v právu se má člověk vyjadřovat přesně, jasně, proto si myslím, že než o apelaci by se mělo psát o revizi.

6.3. Dovolání a ústavní stížnost

Přípustnost dovolání již dlouhodobě představuje problémovou část právního řádu a tím zároveň i vztah dovolání a ústavní stížnosti. Předmětem tohoto problémového vztahu je nejasná právní úprava. Předchozí právní úprava zcela jednoznačně nestanovila, v jakých případech musí být podáno dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu a kdy je možné podat ústavní stížnost přímo proti rozhodnutí odvolacího soudu.¹³¹

Současná novela občanského soudního řádu týkající se institutu dovolání se dotkla novelizace zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v části, která se týká přípustnosti ústavní stížnosti. Řeší se tak i problematika dosavadní konkurence dovolání a ústavní stížnosti. Kvůli této konkurenci končilo mnoho případů až u Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP) ve Štrasburku, kde Česká republika opakovaně takovéto spory prohrávala. Stěžovatelé svoji stížnost proti České republice podanou k ESLP opírali o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Namítali, že Ústavní soud porušil právo na spravedlivý proces tím, že byli nuceni podat dovolání, které zcela záviselo na názoru Nejvyššího soudu a stěžovatelé nemohli odhadnout šance na vyslovení přípustnosti dovolání. Dovolání však bylo odmítnuto jako nepřipustné, jelikož Nejvyšší soud shledal, že nejde o otázku zásadního právního významu a Ústavní soud počítal šedesátidenní lhůtu k podání ústavní stížnosti od právní moci odvolání, která samozřejmě stěžovateli již dávno uplynula.¹³²

Podstatná změna nepřipustnosti ústavní stížnosti v ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, spočívá v tom, aby stěžovatel vyčerpal všechny zákonem poskytnuté procesní prostředky k ochraně svých práv, jakož

---

¹³¹ MORAVEC, Ondřej. Vztah ústavní stížnosti a dovolání jako systémový problém právního řádu České republiky. *Právní rozhledy*. 2012, č. 4, str. 137

¹³² Podrobněji Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 11. 2002, věc Zvolský a Zvolská proti České republice, stížnost č. 46129/99. Dostupné z: [http://194.213.41.20/justice/ms.nsf/0/6156D218F25BC933C1256CD0003B6F36/\\$File/zvolsky%20a%20zvolaska.pdf](http://194.213.41.20/justice/ms.nsf/0/6156D218F25BC933C1256CD0003B6F36/$File/zvolsky%20a%20zvolaska.pdf)

i mimořádný opravný prostředek odmítnutý jako nepřipustný z důvodů závisejících na uvážení orgánu, který o něm rozhoduje.¹³³ Dřívější právní úprava dovoľovala podat ústavní stížnost, když stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, tzn. i mimořádný opravný prostředek, který mohl být odmítnut na základně vlastního uvážení rozhodujícího orgánu, což se týkalo i dovolání dle již dnes neplatného ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu.

Dle současné právní úpravy je tedy každý stěžovatel povinen vyčerpat všechny procesní prostředky, které mu zákon poskytuje k ochraně svých práv, včetně dovolání. Pokud tak neučiní, bude ústavní stížnost bez dalšího nepřipustná.¹³⁴ Samozřejmě, že Ústavní soud neodmítne ústavní stížnost pro opožděnost, protože byla podána až po odmítnutí dovolání Nejvyšším soudem.

Myslím si, že možným důsledkem této úpravy je v budoucnu fakt, že se počet podaných dovolání zvýší, jelikož je podmínkou k následnému podání ústavní stížnosti, což je v rozporu s úmyslem zákonodárců snížit počet podaných dovolání k Nejvyššímu soudu. Ale na druhou stranu je správné, že se vztah dovolání a ústavní stížnosti vyjasnil. Jelikož nová právní úprava je účinná teprve pár měsíců, nelze nyní konstatovat, zda se můj úsudek naplňuje. Čas teprve ukáže, zda se naplní záměr zákonodárců zamezit průtahy dovolacího řízení a omezit zavalení dovolací agendy, i když změnou připustnosti ústavní stížnosti nejspíše počet případů k Nejvyššímu soudu přibude. Přes tento možný důsledek považuji za změny provedené v občanském soudním řádu za přínosné.

6.4. Budoucí novela občanského soudního řádu

Občanský soudní řád se stále mění, neustále se přijímají nové změny (bylo již přijato přes 100 novel). Novela občanského soudního řádu týkající se dovolání je takovým předvojem novely celého občanského soudního řádu. V přípravě je novela občanského soudního řádu, která by měla odpovídat požadavkům a potřebám nového občanského zákoníku. Nejedná se o zásadní změny, spíše věcné a terminologické. Nesporná řízení se převezmou bez větších změn, i když některá jsou podstatně změněná, např. řízení o dědictví, a to vzhledem k velkým změnám v úpravě dědického práva.

¹³³ viz. § 72 odst. 4 zákon o Ústavním soudu

¹³⁴ KAVKOVÁ, Kateřina. Změny institutu dovolání v civilním řízení. *EPRAVO.CZ – Sbirka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2012 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-institutu-dovolani-v-civilnim-rizeni-87976.html>

Z nového občanského soudního řádu vymizí řízení nesporné (řízení osobního stavu, péče o nezletilé, osvojení). Budou odděleny do zvláštního zákona, tzv. zákona o zvláštních řízeních soudních. Budeme mít 2 civilní procesy:

- dosavadní občanský soudní řád doplněný rozsáhlou novelou, který bude upravovat výlučně řízení sporné;
- zákon o zvláštních řízeních soudních, který komplexně bude upravovat civilní řízení v nesporných a v jiných zvláštních věcech.

Mezi těmito zákony bude vztah subsidiarity a speciality, kdy zákon o zvláštních řízeních soudních bude speciálním zákonem a občanský soudní řád se na tyto typy řízení použije subsidiárně.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zpracovat a zhodnotit nové změny institutu dovolání provedené novelou občanského soudního řádu, která je účinná od 1. ledna 2013. Mým záměrem bylo též srovnat minulou a současnou právní úpravu tohoto mimořádného opravného prostředku.

Úmyslem zákonodárců bylo, provedenými změnami občanskoprávního dovolání v právním řádu, především zamezit chronickému zatížení Nejvyššího soudu podanými dovoláními, zrychlení dovolacího řízení a sjednocení rozhodovací judikatury Nejvyššího soudu.

Komparací předchozí právní úpravy se současnou jsem dospěla k závěru, že současná právní úprava dovolání má jasnější a konkrétnější zakotvení v občanském soudním řádu. Především se jedná o taxativní vymezení přípustnosti dovolání a zanechání pouze jediného dovolacího důvodu, který musí být v podaném dovolání řádně vymezen. Tyto změny slouží ke snížení počtu podaných dovolání k Nejvyššímu soudu, kterými je v posledních letech zahlcen. Ohledně řešení přípustnosti dovolání vznikl „spor“ mezi Ministerstvem spravedlnosti a Nejvyšším soudem na straně jedné, a Ústavním soudem na straně druhé. Ačkoli si nejsem jistá ústavností postupu při počátečních změnách právní úpravy dovolání, přikláním se k názoru Ústavního soudu, který zrušil přípustnost dovolání na základě zásadního právního významu. Jedná se o vágní právní pojem, který v sobě zahrnuje nepředvídatelnost a libovůli Nejvyššího soudu, což odporuje čl. 2 odst. 2 LZPS.

Pro zrychlení dovolacího řízení byla zavedena pořádková lhůta v délce šesti měsíců, ve které dovolací soud rozhodne o přípustnosti dovolání, nikoli v horizontu roku a více let jako to bylo doposud. Dalším opatřením pro zrychlení dovolacího řízení je zavedení samosoudcovského rozhodování Nejvyššího soudu. Oba dva kroky považuji za správné vykročení za stanoveným cílem zákonodárců. I když na tento záměr si budeme muset ještě chvíli počkat, jelikož v přechodných ustanoveních novely občanského soudního řádu je stanoveno, že dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaných před nabytím účinnosti této novely se budou projednávat a rozhodovat podle dosavadních právních předpisů. Takže se v nejbližších měsících zrychlení dovolací agendy nejspíš nedočkáme, avšak je to dle mého názoru krok správným směrem.

Zavedením revizního opravného systému bude mít podle mě také vliv na zrychlení dovolacího řízení, protože za největší nevýhodu kasačního principu považuji nemožnost změnit napadené rozhodnutí a tím tedy i neúměrné trvání celého soudního řízení.

Dovolání má fungovat jako nástroj pro sjednocování judikatury Nejvyššího soudu. Tuto úlohu dovolání považuji za nejproblematictější z důvodu opakovaného omezování precedentního rozhodování Nejvyššího soudu ze strany Ústavního soudu.

Prvotním impulsem pro tento záměr bylo odstranění stavu, kdy o dovolání rozhodoval jak vrchní soud, tak Nejvyšší soud a zákonem č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, bylo ponecháno rozhodování o dovolání pouze v pravomoci Nejvyššího soudu. Dalším přínosem bylo znovuzavedení žaloby pro zmatečnost do civilního soudního řízení, díky které se snížil počet dovolacích důvodů. Zrušení zásadního právního významu jako jedné z podmínek přípustnosti dovolání považuji též za přínos pro úlohu Nejvyššího soudu jako sjednotitele judikatury. Zásadní právní význam v sobě skýtal nepředvídatelnost rozhodování Nejvyššího soudu a tím se judikatura na jedné straně zužovala a na druhé pro změnu rozšiřovala.

Novela dovolání v civilním řízení je jednou z mnoha novel občanského soudního řádu, který se neustále mění. V současné době je v přípravě novela celého občanského soudního řádu, která navazuje na rekonstrukci soukromého práva, zahrnující nový občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích a zákon o mezinárodním právu soukromém, která nabývá účinnosti od roku 2014.

Resumé

The main attempt of the diploma thesis is to elaborate and evaluate the new changes of the appellate review institute brought by the amendment of the Civil Procedure Code, what came into force in January 2013. The appellate review falls into the extraordinary remedies which is the reason why I mention the remedies in the first part of the thesis, mainly the two others extraordinary remedies – the Act of Reopening and the Nullity Plea.

After that I deal with the systems of remedial measures, what we understand as a more universal definition of the dominating principles of the remedial procedures. The first procedure code that knew the remedies was already the Joseph's Procedure Code from the year 1781. Therefore in the second chapter I deal with the historical process of extraordinary remedies during the years 1781 till 2000.

In the further parts I focus on the requirements, the admissibility and the reasons of the appellate review. As each filing to the court also the appellate review must contain certain requirements, what can be divided into the universal and special. The amendment mainly touches the admissibility and the reasons of the appellate review. It has brought enumeration of the admissibility of the appellate review and has limited the reasons of the appellate review when only one remained.

The only court which has jurisdiction about the appellate reviews is the Supreme Court. The appellate review procedure can be divided into two parts – the acting of the court of first instance and the acting at the appellate review court. The amendment cancelled the cassation principle of the decision making of the appellate reviews court and introduces the revising principle, where the appellate review court can change the decision of the court of appeal. In the last chapter of the thesis I deal with the comparison of the present law of the appellate review and also with the future amendment of the whole Civil Procedure Code, what continues in the recodification of the private law.

Seznam použitých pramenů

Knižní publikace

- DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, ISBN 978-80-7400-107-9
- BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. Praha: C.H.Beck, 1994, ISBN 80-7049-087-X
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces, vysokoškolská právnická učebnice*. Praha: Linde, 1997, ISBN 80-7201-065-4
- WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, ISBN 978-80-7201-842-0
- KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, ISBN 80-86898-47-4
- STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: nakladatelství Doplněk, ISBN 80-7239-155-0
- SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Úvod do civilního řízení*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005, ISBN 80-86861-81-3
- MELICHAROVÁ, Dita. Dovolání - vývoj právní úpravy a návrhy de lege ferenda. KNOLL, Vilém a Václav BEDNÁŘ. *Naděje právní vědy*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, ISBN 80-7380-002-0

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)
- Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád)
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

- Zákon č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád
- Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění občanský soudní řád
- Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
- Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
- Zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů
- Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Odborné články

- SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin advokacie*. 1997, č. 6-7, ISSN 1210-6348
- MACKOVÁ, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2000, č. 8, ISSN 1210-6348
- BULÍN, Hynek. Advokát jako nucený zástupce dovolatele v občanském řízení soudním. *Bulletin advokacie*. 1996, č. 5, ISSN 1210-6348
- KORBEL, František. Jak se změnil dovolání v civilních věcech?. *Právní rádce*. 2012, č. 12, ISSN 1210-4817
- BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád?. *Právní rozhledy*. 1999, č. 3, ISSN 1210-6410
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana a Klára HAMULÁKOVÁ. Nad nálezem Ústavního soudu o ústavnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ a novou právní úpravou dovolacího řízení. *Právní rozhledy*. 2013, č. 5, ISSN 1210-6410
- KÜHN, Zdeněk. Civilní dovolání v zákrutech ústavní justice. *Právní rozhledy*. 2012, č. 22, ISSN 1210-6410
- MORAVEC, Ondřej. Vztah ústavní stížnosti a dovolání jako systémový problém právního řádu České republiky. *Právní rozhledy*. 2012, č. 4, ISSN 1210-6410

Internetové zdroje

- Řízení o dovolání podle občanského soudního řádu. Nejvyšší soud ČR [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z:
http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/web/Rozhodovacicinnost~Pruvodcerizenim~Rizeni_o_dovolani_podle_obcanskeho_soudniho_radu~?openDocument&lng=CZ
- BĚLKOVÁ, Iva. K procesnímu nástupnictví při singulární sukcesi. *EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo*. [online]. 2007 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-procesnimu-nastupnictvi-pri-singularni-sukcesi-51696.html>
- KAVKOVÁ, Kateřina. Změny institutu dovolání v civilním řízení. *EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2012 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-institutu-dovolani-v-civilnim-rizeni-87976.html>
- Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu. *Nejvyšší soud* [online]. 2010 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z:
http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Edit/ONEjvyssimsoudu~Obcanskopravniaoobchodnikolegium?Open&area=O%20Nejvy%C5%A1%C5%A1%C3%ADm%20soudu&grp=Ob%C4%8Danskopr%C3%A1vn%C3%AD%20a%20obchodn%C3%AD%20kolegium&lng=
- KORBEL, František. Reforma dovolání v civilních věcech. *E15.CZ* [online]. 2012 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byzns/reforma-dovolani-v-civilnich-vecech-777370>
- LANGÁŠEK, Tomáš. Právní úprava tzv. civilního dovolání k Nejvyššímu soudu je použitelná až do konce roku 2012. *Ústavní soud* [online]. 2012 [cit. 2013-06-03]. Dostupné z:
http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=240&cHash=45c076c0c4e3d34a1f59cf77a5f4331e

Judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 5308/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 29 Odo 108/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 198/2003

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 20 Cdo 638/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 28 Cdo 1313/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2013, sp. zn. 21 Cdo 4119/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 26 Cdo 776/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 496/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 783/2005
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. února 1995, sp.zn. III ÚS 116/1994
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 1/03
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 4. 1996, sp. zn. IV. ÚS 34/1996
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 11. 2002, stížnost č. 46129/99